

URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE PRED
EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA

PREGLED PRAKSE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Informacije o novim presudama i odlukama
Europskog suda za ljudska prava

LISTOPAD – PROSINAC 2017.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
DALMATINSKA 1, ZAGREB
TEL: 01 4878-100, FAX: 01 4878-111
E-MAIL: ured@zastupnik-esljp.hr
WEB: uredzastupnika.gov.hr

Ovaj pregled prakse sadrži sažetke presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava prema odabiru Ureda zastupnika Vlade pred Europskim sudom za ljudska prava u relevantnom razdoblju.

Sve sažetke izradio je Ured zastupnika pred Europskim sudom za ljudska prava i oni ne predstavljaju službeni dokument Europskog suda za ljudska prava.

Izvorni tekstovi presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava na temelju kojih su izrađeni sažeci mogu se pronaći na stranicama Europskog suda za ljudska prava (www.echr.coe.int) putem tražilice HUDOC.

Na stranicama Ureda zastupnika (uredzastupnika.gov.hr) dostupni su prijevodi svih presuda i odluka protiv Republike Hrvatske.

SADRŽAJ

UVOD	4
PRAVO NA ŽIVOT	6
LOPES DE SOUSA FERNANDES protiv PORTUGALA.....	6
PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE	11
ILGAR MAMMADOV protiv AZERBAJDŽANA (BR.2).....	11
PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA	15
ANTOVIĆ I MIRKOVIĆ protiv CRNE GORE	15
ORLANDI I DRUGI protiv ITALIJE.....	18
SOLDO protiv HRVATSKE.....	21
STRAND LOBBEN I DRUGI protiv NORVEŠKE.....	23
SLOBODA MIŠLJENJA, SAVJESTI I VJEROISPOVIJEDI	26
HAMIDOVIĆ protiv BOSNE I HERCEGOVINE	26
GRANICE PRIMJENE OGRANIČENJA PRAVA	29
MERABISHVILI protiv GRUZIJE.....	29
UVJETI DOPUŠTENOSTI	34
LUBELSKA FABRYKA MASZYN I NARZEDZI ROLNICZYCH 'PLON' I DRUGI protiv POLJSKE.....	34
KOKKONIS I CHALILOPOULOU protiv GRČKE	37
OBVEZATNA SNAGA I IZVRŠENJE PRESUDA	39
BURMYCH I DRUGI protiv UKRAJINE	39
PRAVO NA OBRAZOVANJE	43
KÓSA protiv MAĐARSKE.....	43
SLOBODA KRETANJA	46
GARIB protiv NIZOZEMSKE	46
PRAVO DA SE NE BUDE DVA PUTA SUĐEN ILI KAŽNEN U ISTOJ STVARI	50
RAMDA protiv FRANCUSKE.....	50

UVOD

U zadnjem tromjesečju 2017. godine Europski sud za ljudska prava (dalje: Sud) donio je niz presuda i odluka od kojih smo najzanimljivije izdvojili u ovom Pregledu prakse.

U presudi Velikog vijeća *Lopes de Sousa Fernandes protiv Portugala* Sud je odlučivao o odgovornosti države u pogledu nesavjesnog liječenja.

U predmetu *Ilgar Mammadov protiv Azerbajdžana (br.2)* Sud je razmatrao je li zbog nedostatne i pogrešne ocjene dokaza u kaznenom postupku došlo do povrede prava na pošteno suđenje.

Od presuda koje se odnose na pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života izdvojene su presude u predmetu *Antović i Mirković protiv Crne Gore* u kojem je Sud ocjenjivao je li postavljanje video nadzora u sveučilišne predavaonice uzrokovalo povredu prava na privatni život, zatim *Orlandi i drugi protiv Italije* u kojem se raspravljalo o povredi prava na obiteljski život zbog odbijanja priznanja istospolnog braka sklopljenog u inozemstvu, te presuda *Strand Lobben i drugi protiv Norveške* koja se odnosila na opravdanost odluke domaćih vlasti da dopuste posvojenje djeteta od strane njegovih udomitelja.

Povredu prava na slobodu vjeroispovijedi utvrđena je u presudi *Hamidović protiv Bosne i Hercegovine* zbog kažnjavanja svjedoka koji je odbio skinuti vjersku kapu u sudnici.

Veliko vijeće donijelo je značajnu presudu u predmetu *Merabishvili protiv Gruzije* u kojem je Sud raspravljao o granicama primjene ograničenja prava, odnosno koja je svrha bila prevladavajuća pri određivanju pritvora bivšem gruzijskom premijeru.

Izdvojene su i odluke o nedopuštenosti zahtjeva u predmetima *Kokkonis i Chalilopoulou protiv Grčke* koji se odnosi na povrat u prijašnje stanje u kaznenom postupku. U predmetu *Kósa protiv Mađarske* Sud je razmatrao može li se udružna tužba priznati kao oblik iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava u smislu članka 35. stavka 1. Konvencije. Presuda u predmetu *Lubelska Fabrika Maszyn i Narzedzi Rolniczych „Plon“ i drugi protiv Poljske* odnosila se na pravo na naknadu za oduzetu imovinu koja je nacionalizirana 1946. Izdvojena je i odluka protiv Hrvatske u predmetu *Soldo* u kojem je Sud odlučivao o zahtjevu podnositeljice koja je prigovorila ukidanju prava na obiteljsku mirovinu zbog sklapanja novog braka.

Od značajnijih presuda Velikog vijeća izdvojena je i presuda u predmetu *Burmych i drugi protiv Ukrajine* u kojoj je Sud odlučivao o opravdanosti razmatranja istovrsnih zahtjeva proizašlih iz neizvršenja pilot-presude te o podjeli nadležnosti između Suda i Odbora ministara.

U predmetu *Garib protiv Nizozemske* Sud je odlučivao o slobodi izbora boravišta.

U presudi ***Ramda protiv Francuske*** Sud je utvrđivao je li došlo do povrede načela *ne bis in idem* u postupcima koji su se vodili zbog optužbi vezanih za niz terorističkih napada.

Ove presude i odluke o nedopuštenosti izdvojene su zbog značaja imajući u vidu predmete protiv Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, kao i zbog značaja za razvoj sudske prakse Europskog suda za ljudska prava.

PRAVO NA ŽIVOT

ČLANAK 2.

1. Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom. Nitko ne smije biti namjerno lišen života osim u izvršenju sudske presude na smrtnu kaznu za kaznena djela za koje je ta kazna predviđena zakonom.

2. Nije u suprotnosti s odredbama ovoga članka lišenje života proizašlo iz upotrebe sile koja je bila nužno potrebna:

a) pri obrani bilo koje osobe od protupravnog nasilja;

b) pri zakonitom uhićenju ili pri sprječavanju bijega osobe zakonito lišene slobode;

c) radi suzbijanja pobune ili ustanka u skladu sa zakonom.

DRŽAVA JE OSIGURALA DJELOTVORAN REGULATORNI OKVIR I ODGOVARAJUĆE MJERE ZA ZAŠTITU ŽIVOTA PACIJENATA, ALI NIJE ISPUNILA SVOJE PROCESNE OBVEZE

LOPES DE SOUSA FERNANDES protiv PORTUGALA

*zahtjev br. 56080/13
presuda Velikog vijeća od 19. prosinca 2017.*

❖ ČINJENICE

Podnositeljica zahtjeva, portugalska je državljanica čiji je suprug umro zbog komplikacija koje su se dogodile nakon medicinskog postupka. Naime, u studenom 1997. godine, nakon operacije nosnih polipa, suprug podnositeljice obolio je od bakterijskog meningitisa, koji je otkriven tek dva dana nakon što je otpušten iz bolnice. Nakon određenog vremena ponovno je primljen u bolnicu zbog akutnih bolova u trbuhu i proljeva. Umro je tri mjeseca nakon operacije zbog posljedica sepse uzrokovane upalom potrbušnice i puknućem šupljeg visceralnog organa.

Podnositeljica je 1998. godine podnijela prigovor nadležnim tijelima navodeći kako od zdravstvenih ustanova u kojima se njezin suprug liječio nije dobila nikakav odgovor niti objašnjenje zašto je došlo do iznenadnog pogoršanja zdravlja i smrti njezina supruga. Generalni zdravstveni inspektor pokrenuo je istragu nakon čega je, 2006. godine, pokrenut disciplinski postupak protiv jednog od liječnika. Međutim, ovaj postupak je prekinut do donošenja odluke u kaznenom postupku koji je pokrenut 2002. godine. Kazneni postupak završio je 2009. godine presudom kojom je liječnik oslobođen optužbi za kazneno djelo

nesavjesnog liječenja. Regionalni disciplinski odbor Liječničke komore odlučio je ne poduzimati daljnje radnje u disciplinskom postupku zaključivši da nema dokaza o liječničkoj pogrešci ili nemaru. Podnositeljica je pokrenula i parnični postupak za naknadu štete 2003. godine, ali je presudom od 2012. godine njezin tužbeni zahtjev odbijen, i tu je presudu 2013. godine potvrdio Visoki upravni sud.

❖ PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 2. Konvencije, podnositeljica zahtjeva je prigovorila da je smrt njezina supruga rezultat krajnje nepažnje liječnika i nesavjesnog liječenja. Također je prigovorila da su nadležna tijela, pred kojima su se vodili disciplinski, kazneni i parnični postupak, propustila utvrditi točan uzrok naglog pogoršanja zdravlja i smrti njezina supruga, kao i da su navedeni postupci trajali nerazmjerno dugo.

U presudi od 15. prosinca 2015. godine Vijeće Suda je utvrdilo da je došlo do povrede materijalnih i postupovnih odredbi članka 2. Konvencije. Vlada je podnijela zahtjev za podnošenje slučaja Velikom vijeću, sukladno članku 43. Konvencije, koji je zahtjev odobren 2. svibnja 2016. godine.

❖ OCJENA SUDA

Članak 2. (materijalne odredbe)

Sud je najprije istaknuo da članak 2. Konvencije zahtjeva od država ne samo da se suzdrže od "namjernog" lišenja života, nego i da poduzmu odgovarajuće mjere kako bi zaštitili živote pojedinaca unutar svoje nadležnosti. U kontekstu zdravstvene zaštite, države imaju pozitivnu obvezu osigurati djelotvoran regulatorni okvir koji će obvezati zdravstvene ustanove, bilo privatne ili javne, da usvoje odgovarajuće mjere za zaštitu života pacijenata. Ukoliko je država ispunila navedenu obvezu uspostavljanja regulatornog okvira koji osigurava visoki profesionalni standard među zdravstvenim djelatnicima, ista ne može biti odgovorna za nemar ili pogrešku zdravstvenih djelatnika pri liječenju pacijenata u smislu članka 2. Konvencije. Osim toga, sama činjenica da je regulatorni okvir manjkav nije dovoljna da bi dovela do povrede članka 2., nego mora postojati

Države imaju pozitivnu obvezu osigurati djelotvoran regulatorni okvir koji će obvezati zdravstvene ustanove, bilo privatne ili javne, da usvoje odgovarajuće mjere za zaštitu života pacijenata. Ukoliko je država ispunila navedenu obvezu uspostavljanja regulatornog okvira koji osigurava visoki profesionalni standard među zdravstvenim djelatnicima, ista ne može biti odgovorna za nemar ili pogrešku zdravstvenih djelatnika pri liječenju pacijenata u smislu članka 2. Konvencije.

uzročna veza između tog nedostatka i nastale štete kod pacijenta.

Sud je, pozivajući se na svoju sudsku praksu, naglasio kako do povrede članka 2. može doći u slučajevima kada je podnositeljima zahtjeva uskraćen pristup odgovarajućoj liječničkoj skrbi zbog strukturalnih nedostataka u zdravstvenom sustavu tužene države. (vidi [*Mehmet Şentürk i Bekir Şentürk protiv Turske*](#), [*Asiye Genç protiv Turske*](#), [*Elena Cojocaru protiv Rumunjske i Aydoğdu protiv Turske*](#)).

Nadalje, Sud je utvrdio da obveza države u reguliranju zdravstvenog sustava mora biti shvaćena u širem smislu, odnosno podrazumijeva dužnost države da osigura učinkovito funkcioniranje regulatornog okvira kroz implementaciju, nadzor i izvršenje. Sukladno ovom širem tumačenju, u iznimnim okolnostima može se utvrditi odgovornost države za povredu materijalnih odredbi članka 2. Konvencije zbog djela i propusta zdravstvenih djelatnika, i to u slučaju kada je život pacijenta svjesno i namjerno ugrožen uskraćivanjem pristupa hitnom liječenju, te u slučaju kada sustavne i strukturalne nepravilnosti u provođenju zdravstvenih usluga dovode do toga da je pacijentu u životnoj opasnosti uskraćen pristup hitnom liječenju, a vlasti nisu poduzele potrebne mjere za sprječavanje tog rizika premda su znale ili su trebale znati za postojanje istog. Da bi postojala odgovornost države, moraju se kumulativno ispuniti sljedeći kriteriji: (i) djela i propusti pružatelja zdravstvene skrbi moraju prelaziti puku liječničku pogrešku ili nemar, u smislu da su zdravstveni djelatnici, suprotno svojim profesionalnim obvezama, uskratili hitnu medicinsku pomoć pacijentu unatoč tome što su bili potpuno svjesni da je život osobe ugrožen ukoliko se takva pomoć uskrati; (ii) nepravilnost mora biti sustavna ili strukturalna kako bi se mogla pripisati državnim vlastima; (iii) mora postojati veza između te nepravilnosti i štete koju je pacijent pretrpio; i (iv) nepravilnost mora biti posljedica propusta države da ispuni svoju obvezu pružanja regulatornog okvira u gore navedenom širem smislu.

Sud je utvrdio da u konkretnom slučaju nije bilo dovoljno dokaza o uskraćivanju zdravstvene zaštite, sustavnoj ili strukturalnoj nepravilnosti u pružanju zdravstvenih usluga niti da postupanje zdravstvenih djelatnika nadilazi liječničku pogrešku ili nemar. Sud je također istaknuo kako nije ovlašten preispitivati je li liječnička procjena zdravstvenog stanja sada preminulog pacijenta bila ispravna ili ne, jer je utvrđivanje činjenica u nadležnosti domaćih tijela. S tim u vezi, Sud je primijetio da u domaćem postupku niti sudovi niti disciplinska tijela nisu utvrdila pogrešku u liječenju supruga podnositeljice. Zadaća Suda bila je ocijeniti primjerenost mehanizama koji su bili na raspolaganju podnositeljici kako bi se predmetni slučaj ispitaio. S obzirom na detaljna pravila i načela utvrđena u zakonodavstvu i praksi tužene države, Sud je utvrdio da mjerodavni regulatorni okvir nije imao nikakve nedostatke u pogledu obveze države da zaštiti pravo na život supruga podnositeljice zahtjeva.

Sijedom navedenoga, nije došlo do povrede materijalnih odredbi članka 2. Konvencije.

Članak 2. (postupovne odredbe)

Veliko vijeće ponovilo je da postupovne obveze države iz članka 2. u kontekstu zdravstvene zaštite zahtijevaju, između ostalog, da države uspostave učinkovit i neovisan pravosudni sustav kako bi se utvrdio uzrok smrti pacijenata i eventualna odgovornost zdravstvenih djelatnika.

Nadalje, Veliko vijeće je naglasilo da navedeni postupci moraju ne samo postojati u praksi,

Domaći sudovi, umjesto provođenja istrage svih događaja kao cjeline, istima su pristupili kao pojedinačnim medicinskim incidentima, ne obraćajući posebnu pozornost na njihovu međusobnu povezanost. Dakle, domaći pravni sustav, suočen sa spornim slučajem nesavjesnog liječenja koji je rezultirao smrću supruge podnositeljice zahtjeva, nije uspio osigurati odgovarajući i pravodobni odgovor u skladu s postupovnom obvezom države prema članku 2. Konvencije.

nego i biti učinkoviti u provedbi, osobito u smislu dovršetka postupka u razumnom roku. Hitno ispitivanje slučajeva koji se tiču nesavjesnog liječenja važno je ne samo za pacijenta koji je pogođen tim postupanjem, nego i za sigurnost svih korisnika zdravstvenih usluga. U konkretnom slučaju, Sud je zaključio da je trajanje svih triju domaćih postupaka u predmetu podnositeljice zahtjeva (disciplinski, kazneni i građanski) bilo nerazmjerno dugo.

Osim toga, istraga koja se provodi u ovakvim složenim medicinskim slučajevima ne može se ograničiti samo na izravni uzrok smrti pacijenta. U slučaju kada se radi o nizu događaja koji su uslijedili nakon jednog medicinskog postupka koji je mogao uzrokovati smrt

pacijenta, što je u konkretnom slučaju bila operacija nosnih polipa tijekom koje je pacijent navodno zadobio bakterijsku infekciju, od domaćih vlasti se očekuje da provedu temeljitu i sveobuhvatnu istragu o tom pitanju. U predmetnom postupku takva istraga nije provedena. Domaći sudovi, umjesto provođenja istrage svih događaja kao cjeline, istima su pristupili kao pojedinačnim medicinskim incidentima, ne obraćajući posebnu pozornost na njihovu međusobnu povezanost. Dakle, domaći pravni sustav, suočen sa spornim slučajem nesavjesnog liječenja koji je rezultirao smrću supruge podnositeljice zahtjeva, nije uspio osigurati odgovarajući i pravodobni odgovor u skladu s postupovnom obvezom države prema članku 2. Konvencije.

Sijedom navedenoga, došlo je do povrede postupovnih odredbi članka 2. Konvencije.

❖ **PRAVEDNA NAKNADA**

23.000 eura na ime neimovinske štete

KLJUČNE RIJEČI

- *nesavjesno liječenje*
- *odgovornost države za liječničku pogrešku*
- *regulatorni okvir za pružanje odgovarajuće zdravstvene zaštite*
- *postupovne obveze države prema članku 2. Konvencije*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE

ČLANAK 6.

1. Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. Presuda se mora izreći javno, ali se sredstva priopćavanja i javnost mogu isključiti iz cijele rasprave ili njezinog dijela zbog razloga koji su nužni u demokratskom društvu radi interesa morala, javnog reda ili državne sigurnosti, kad interesi maloljetnika ili privatnog života stranaka traže, ili u opsegu koji je po mišljenju suda bezuvjetno potreban u posebnim okolnostima gdje bi javnost mogla biti štetna za interes pravde.

...

3. Svatko optužen za kazneno djelo ima najmanje sljedeća prava:

...

c) da se brani sam ili uz branitelja po vlastitom izboru, a ako nema dovoljno sredstava platiti

...

POVREDA PRAVA NA POŠTENO SUĐENJE ZBOG NEDOSTANE I POGREŠNE OCJENE DOKAZA U KAZNENOM POSTUPKU

ILGAR MAMMADOV protiv AZERBAJDŽANA (BR.2)

zahtjev br. 919/15
presuda od 16. studenog 2017.

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva je azerbajdžanski državljanin, poznat po kritiziranju vlasti. Najavio je svoju kandidaturu na predsjedničkim izborima 2013. godine, ali je u međuvremenu uhićen i pritvoren nakon prosvjeda u gradu Ismailiju dana 24. siječnja 2013. godine, te je optužen za organiziranje javnih nereda i žestok otpor policiji na koju su prosvjednici bacali kamenje. Podnositelj zahtjeva osuđen je na sedmogodišnju zatvorsku kaznu. Osuđujuću presudu sudovi su utemeljili na izjavama svjedoka optužbe (uglavnom policijskih službenika koji su svjedočili da su vidjeli podnositelja kako organizira i potiče prosvjednike u napadu na policiju), dopisima koje su sastavile snage javnog reda i mira, video snimkama i televizijskim izvještajima. Uz to, pozvali su se i na podnositeljeve blogove i objave na društvenim mrežama te na transkript njegovog radijskog intervjua. Svjedoke koji su svjedočili u korist obrane sud je ocijenio nevjerodostojnima jer su osobno poznavali podnositelja. Tijekom čitavog postupka

podnositelj zahtjeva je prigovarao manjkavom i pogrešnom tumačenju dokaza, ali su njegovi prigovori odbijeni.

❖ **PRIGOVORI**

Podnositelj je tvrdio da je došlo do povrede članka 6. Konvencije (pravo na pošteno suđenje) i članka 13. Konvencije (pravo na učinkovito pravno sredstvo).

Podnositelju je ovo drugi zahtjev Sudu. Povodom prvog zahtjeva Sud je donio presudu u kojoj je utvrdio da je podnositelj zahtjeva uhićen i pritvoren bez dokaza o postojanju osnovane sumnje da je počinio kazneno djelo koje mu je stavljeno na teret, te da je prava svrha njegovog pritvaranja ušutkivanje i kažnjavanje zbog kritika upućenih vladi. Ova presuda, posebno u pogledu puštanja podnositelja na slobodu, još uvijek nije izvršena.

❖ **OCJENA SUDA**

Sud je utvrdio da postoje ozbiljni nedostaci glede načina na koji su domaći sudovi ocjenjivali dokaze, kao i glede načina na koji su odbijali podnositeljeve prigovore na dokazna sredstva.

Sud je stoga pažljivo razmotrio različite kategorije dokaza, te je zaključio kako su domaći sudovi arbitrarno i bez odgovarajućeg obrazloženja prihvatili pojedine dokaze protiv podnositelja.

Domaći sudovi nisu se uopće osvrnuli na prigovore obrane, koji su bili potkrijepljeni odgovarajućim dokazima, kojima je obrana osporavala vjerodostojnost iskaza policijskih službenika. Obrana je tvrdila da su neki od policijskih službenika prvi put ispitani pet mjeseci nakon izbijanja nereda, da nisu sačinili izvješća o intervenciji na neredima, niti dostavili medicinsku dokumentaciju o navodnim ozljedama. Domaći sudovi nisu pridali nikakvu važnost činjenici da je jedan od policijskih službenika naknadno povukao svoju izjavu, jer je istu potpisao bez da ju je pročitao, niti su u svjetlu te činjenice ocijenili vjerodostojnost izjava drugih službenika. Niti u jednom trenutku sudovi nisu razmatrali jesu li policijski službenici možda bili prisiljeni dati takve izjave.

No, dokumenti koje je Sud imao na raspolaganju ukazuju na to da dva policijska službenika, na čijim se izjavama temeljila podnositeljeva osuda, uopće nisu vidjela podnositelja na mjestu događaja: jedan je bio u svom uredu u vrijeme kada je podnositelj došao u Ismaili, a drugi je bio hospitaliziran zbog ozljeda koje je zadobio prije nego što je podnositelj stigao u Ismaili.

Nadalje, domaći sudovi su prihvatili izjave nekih svjedoka kao vjerodostojne dokaze i na temelju njih osudili podnositelja, iako je obrana dostavila dokumente koji pokazuju da su neki od njih lagali. Uz to, neki od svjedoka uopće nisu spominjali podnositelja u svojim iskazima.

S druge strane, sudovi uopće nisu uzeli u obzir iskaze svjedoka obrane jer su navodno poznavali podnositelja. Međutim, nisu obrazložili na temelju čega su donijeli zaključak o njihovom poznanstvu i o tome da bi poznanstvo s podnositeljem utjecalo na istinitost njihovih iskaza.

U pogledu službenih dopisa različitih tijela koji su korišteni kao dokazi protiv podnositelja, Sud je utvrdio da su tvrdnje koje su u njima iznesene kratke i neodređene, te nisu potkrijepljene nikakvim materijalnim dokazima (zapisnicima o istražnim radnjama, video materijalom, izvješćima), te da podnositelju zahtjeva nije bilo dopušteno ispitati autore tih dokumenta tijekom kaznenog postupka.

Sud je također pregledao podnositeljeve objave na blogovima i društvenim mrežama, kao i transkript radijskog intervjua s podnositeljem, te za razliku od domaćih sudova, nije utvrdio da dokazuju planiranje javnih nereda i poticanje na nasilje. Stoga je korištenje ovih izjava za podnositeljevu osudu bilo u cijelosti arbitrarno.

Isti zaključak Sud je donio i u pogledu korištenja medijskih zapisa o neredima, jer je u njima prikazana samo opća situacija napetosti, dok se nijedan od zapisa korištenih za osudu podnositelja zahtjeva ne odnosi na neki konkretan događaj nakon što je podnositelj zahtjeva došao u grad.

U pogledu snimki koje su zabilježile kamere postavljene na javnim mjestima, Sud je primijetio kako su i tužiteljstvo i sudovi iskonstruirali hipotezu prema kojoj je video snimka na kojoj se vide sukobi prosvjednika s policijom snimljena u poslijepodnevnim satima nakon što je podnositelj stigao u grad, dok se iz drugih snimki, koje su sudovi zanemarili, vidi da je snimka nastala ranije u jutarnjim satima. Domaći sudovi nisu odgovorili na prigovore obrane u tom pogledu.

Zaključno, dokazi na kojima se temeljila podnositeljeva osuda bili su nedostatno i pogrešno ocijenjeni, dok dokazi koji su mu išli u prilog nisu prihvaćeni bez ikakvog ili s manjkavim obrazloženjem. Promatrajući kazneni postupak protiv podnositelja u cjelini, može se ocijeniti kako nije bio u skladu s jamstvima iz članka 6. Konvencije.

Dokazi na kojima se temeljila podnositeljeva osuda bili su nedostatno i pogrešno ocijenjeni, dok dokazi koji su mu išli u prilog nisu prihvaćeni bez ikakvog ili s manjkavim obrazloženjem. Promatrajući kazneni postupak protiv podnositelja u cjelini, može se ocijeniti kako nije bio u skladu s jamstvima iz članka 6. Konvencije.

❖ **PRAVEDNA NAKNADA**

10.000 eura na ime nematerijalne štete

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na pošteno suđenje*
- *kazneni postupak*
- *ocjena dokaza u domaćem postupku*
- *arbitrano postupanje domaćih sudova*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA

ČLANAK 8.

1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

POSTAVLJANJE VIDEO NADZORA U SVEUČILIŠNE DVORANE UZROKOVALO JE POVREDU PRAVA NA PRIVATNI ŽIVOT

ANTOVIĆ I MIRKOVIĆ protiv CRNE GORE

*zahtjev br. 70838/13
presuda od 28. studenog 2017.*

❖ **ČINJENICE**

Podnositelji zahtjeva su dva profesora s Prirodno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Crnoj gori. Dana 24. veljače 2011. godine dekan spomenutog fakulteta donio je odluku o uvođenju video nadzora u sedam predavaonica te ispred dekanata s ciljem zaštite ljudi i imovine te radi praćenja izvršavanja nastavnih aktivnosti. Protiv navedene odluke podnositelji su pokrenuli postupak pred Agencijom za zaštitu osobnih podataka navodeći kako ne postoji zakonski utemeljen razlog za postavljanje video nadzora. Vijeće Agencije za zaštitu osobnih podataka utvrdilo je kako sporni video nadzor nije u skladu sa Zakonom o zaštiti osobnih podataka jer nije dokazano da postoji ikakva opasnost za ljude i imovinu na fakultetu, a nadzor nastavnih aktivnosti nije legitimna osnova za uvođenje video nadzora. Savjet je naložio uklanjanje kamera i brisanje prikupljenih podataka.

Podnositelji su potom podnijeli i tužbu za naknadu štete radi povrede prava na privatni život. Osnovni sud u Podgorici odbio je tužbu uz obrazloženje kako je Sveučilište javna institucija koja provodi aktivnosti od javnog interesa, što uključuje i nastavne aktivnosti koje se provode u predavaonicama gdje profesori nikad nisu sami i stoga se ne mogu pozvati na povredu prava na privatnost, niti se prikupljeni podaci mogu smatrati osobnima. Viši sud u Podgorici potvrdio je prvostupanjsku presudu, a podnositelji nisu podnijeli ustavnu tužbu.

❖ PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 8. Konvencije (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života), podnositelji su prigovorili da je postavljanjem i uporabom video nadzora u sveučilišnim predavaonicama povrijeđeno njihovo pravo na privatnost.

❖ ODLUKA SUDA

Sud je najprije utvrdio da se pravo na privatni život zajamčeno člankom 8. Konvencije treba tumačiti u širem smislu, uključujući i pravo na „privatni društveni život“. Sud je i ranije zauzeo stajalište kako pojam „privatnog života“ može uključivati i profesionalne aktivnosti odnosno aktivnosti koje se odvijaju u javnom kontekstu. Pojedinci na radnom mjestu dolaze u interakciju s drugim ljudima i stvaraju društvene veze te je ponekad teško jasno razlikovati spadaju li iste u sferu privatnog života ili javnog djelovanja.

U konkretnom slučaju sveučilišne predavaonice su mjesta gdje profesori ne samo održavaju predavanja studentima nego i dolaze u interakciju s njima razvijajući međusobne odnose i izgrađujući društveni identitet. Sud je stoga zaključio da su podaci prikupljeni putem spornog video nadzora vezani uz privatni život podnositelja zahtjeva, te je time članak 8. Konvencije primjenjiv.

*Pojam „privatnog života“
može uključivati i
profesionalne aktivnosti
odnosno aktivnosti koje se
odvijaju u javnom
kontekstu.*

Osvrćući se na prigovor Vlade kako nisu iscrpljena sva domaća pravna sredstva, Sud je utvrdio kako je zahtjev podnesen u listopadu 2013. godine, dakle puno prije nego je ustavna tužba postala učinkovit pravni lijek u tuženoj državi, zbog čega smatra da ga podnositelji nisu bili dužni iskoristiti.

Video nadzor zaposlenika na radnom mjestu predstavlja znatno zadiranje u zaposlenikov privatni život te se ono može opravdati jedino razlozima navedenim u članku 8. stavku 2 Konvencije.

U konkretnom slučaju video nadzor postavljen je radi zaštite imovine i ljudi te radi praćenja izvršavanja nastavnih aktivnosti. Agencija za zaštitu osobnih podataka, za razliku od domaćih sudova, utvrdila je kako praćenje izvršavanja nastavnih aktivnosti nije zakonski opravdana osnova za uvođenje video nadzora, a osim toga nije niti dokazano da postoji ikakva opasnost za ljude i imovinu. Uzimajući u obzir navedenu odluku Agencije kao i činjenicu da nisu ispunjeni zakonski uvjeti za postavljanje video nadzora, Sud je utvrdio kako predmetno zadiranje u privatni život podnositelja nije u skladu sa zakonom te predstavlja povredu članka 8. Konvencije.

❖ **PRAVEDNA NAKNADA**

1.000 eura na ime neimovinske štete

1.669,50 eura na ime troškova i izdataka.

KLJUČNE RIJEČI

- *„privatni društveni život“*
- *video nadzor u sveučilišnim predavaonicama*
- *iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava*
- *povreda domaćeg propisa*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ODBIJANJE PRIZNANJA ISTOSPOLNOG BRAKA SKLOPLJENOG U INOZEMSTVU PREDSTAVLJA POVREDU PRAVA NA OBITELJSKI ŽIVOT

ORLANDI I DRUGI protiv ITALIJE

*zahtjevi br. 26431/12; 26742/12; 44057/12 i 60088/12
presuda od 14. prosinca 2017.*

❖ ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva istospolni su parovi koji su nakon sklapanja brakova u inozemstvu, zatražili priznanje istih u Italiji. Prijava je odbijena jer talijanski pravni poredak nije dopuštao brak između osoba istog spola. Nakon presude Suda u predmetu *Oliari i drugi protiv Italije* iz 2015. godine, u Italiji je donesen zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, a kasnijim uredbama omogućeno je prijavljivanje istospolne zajednice parovima koji su sklopili brak, istospolnu zajednicu ili drugu odgovarajuću zajednicu u inozemstvu. Potonji zakon stupio je na snagu 2016. godine, nakon čega je većina podnositelja zahtjeva uspjela prijaviti svoj brak kao istospolnu zajednicu.

❖ PRIGOVORI

Podnositelji su prigovorili da im je odbijanjem priznavanja i registracije braka sklopljenog u inozemstvu, bilo kao braka ili istospolne zajednice, povrijeđeno pravo iz članka 8., 12. i 14. Konvencije.

❖ ODLUKA SUDA

Sud je najprije naglasio kako su države još uvijek slobodne ograničiti brak samo za heteroseksualne parove. Ipak, istospolni parovi moraju imati pravno priznanje i zaštitu svog odnosa. Istospolne zajednice kao životno partnerstvo osoba istog spola pružaju parovima mogućnost dobivanja pravnog statusa koji je u mnogočemu jednak ili sličan braku, te bi takav sustav, prema mišljenju Suda, u suštini bio dovoljan da zadovolji standarde Konvencije. Novi talijanski zakon o istospolnim zajednicama također više ili manje pruža istu zaštitu kao i brak u odnosu na osnovne potrebe parova u stabilnom i predanom odnosu, te dozvoljava registraciju brakova sklopljenih u inozemstvu kao životnih partnerstva. Time je podnositeljima otvorena mogućnost prijave njihovog braka kao takve zajednice. Sud je dakle morao utvrditi je li odbijanje priznavanja braka u bilo kojem obliku rezultiralo time da su podnositelji zahtjeva ostavljeni u pravnom vakuumu i bez ikakve zaštite prije stupanja na snagu novog zakona, povrijedilo njihova prava iz članka 8. Konvencije.

Temeljno je pitanje bilo je li između suprotstavljenih interesa javnosti i podnositelja uspostavljena pravedna ravnoteža. Vlada nije dokazala postojanje prevladavajućeg interesa javnosti u odnosu na interese podnositelja zahtjeva, niti je navela bilo kakav legitiman cilj za odbijanje priznanja njihovih brakova, osim općenitog pozivanja na "unutarnji javni red". Imajući u vidu kako je u prvom redu na nacionalnom zakonodavstvu utvrditi pravila o valjanosti i pravnim posljedicama braka, Sud je prihvatio da nacionalni propis koji regulira priznavanje braka sklopljenog u inozemstvu može poslužiti legitimnom cilju zaštite javnog reda. Međutim, u konkretnom slučaju problem je upravo činjenica da pozicija podnositelja zahtjeva uopće nije bila predviđena u domaćem pravu, odnosno činjenica da podnositelji zahtjeva nisu mogli svoj odnos registrirati i zaštititi u Italiji ni u kojem obliku.

Pravno priznavanje istospolnih parova brzo se razvilo u Europi, a isti se razvoj događa i na globalnoj razini. Do sada je dvadeset sedam od četrdeset sedam država članica Vijeća Europe donijelo zakonodavstvo koje omogućava parovima istog spola priznanje njihovog odnosa. Isto se ne može reći o priznavanju istospolnih brakova sklopljenih u inozemstvu za što ne postoji konsenzus u Europi. Osim država članica Vijeća Europe u kojima je dopušten istospolni brak, poredbeno pravo dostupno Sudu (ograničeno na dvadeset sedam zemalja u kojima, u to vrijeme, istospolni brak nije bio dopušten) pokazalo je da su samo tri od dvadeset i sedam država članica dopustile da se takvi brakovi priznaju, unatoč nemogućnosti sklapanja istospolnog braka u domaćem pravu. Taj nedostatak konsenzusa među državama članicama potvrdio je da države u načelu imaju široku slobodu procjene glede odluke o tome hoće li se kao brakovi priznavati takvi brakovi sklopljeni u inozemstvu.

Nemogućnost sklapanja braka između osoba istog spola predstavlja legitiman izbor zakonodavca. Međutim, odlukama kojima se odbijaju priznati takve zajednice u bilo kojem obliku, podnositelji zahtjeva lišeni su bilo kakvog priznanja i zaštite, a nije postojao prevladavajući interes javnosti koji bi opravdao takvo stanje.

Sud je priznao da postoji legitiman interes države i zajednice u cjelini osigurati poštivanje njezinih zakona i demokratski izabrane vlade, te da nemogućnost sklapanja braka između osoba istog spola predstavlja legitiman izbor zakonodavca. Međutim, odlukama kojima se odbijaju priznati takve zajednice u bilo kojem obliku, podnositelji zahtjeva lišeni su bilo kakvog priznanja i zaštite, a nije postojao prevladavajući interes javnosti koji bi opravdao takvo stanje.

Italija nije smjela zanemariti situaciju podnositelja zahtjeva koja odgovara obiteljskom životu u smislu članka 8. Konvencije. Do donošenja novog zakona podnositelji zahtjeva nisu imali na raspolaganju zakonski okvir koji bi osigurao priznavanje i zaštitu njihovih istospolnih

zajednica, čime je država povrijedila njihovo pravo na obiteljski život zajamčeno člankom 8. Konvencije.

❖ **PRAVEDNA NAKNADA**

5.000 eura na ime neimovinske štete

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na poštivanje obiteljskog života*
- *životno partnerstvo osoba istog spola*
- *priznanje istospolnih brakova sklopljenih u inozemstvu*
- *široka sloboda procjene država*
- *pravno priznavanje i zaštita parova istog spola*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

**ZAHTJEV PODNOSITELJICE JE OČIGLEDNO NEOSNOVAN JER SE
SAMA DOVELA U SITUACIJU ZBOG KOJE NEKO VRIJEME NIJE
PRIMALA MIROVINU**

SOLDO protiv HRVATSKE

*zahtjev br. 15301/14
odluka od 12. prosinca 2017.*

❖ **ČINJENICE**

Podnositeljica zahtjeva je 1995. godine ostvarila pravo na obiteljsku mirovinu iza smrti supruga, hrvatskog branitelja R.S. smrtno stradalog u Domovinskom ratu 1991. godine. U prosincu 2000. godine sklopila je novi brak s I.Š. koji je preminuo 2002. godine. Nakon toga, rodbina preminulog I.Š. pokrenula je parnični postupak pred Općinskim građanskim sudom u Zagrebu (dalje u tekstu OGS Zagreb) radi proglašenja ništavnim braka između njega i podnositeljice. Tijekom trajanja parničnog postupka, podnositeljica je podnijela zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku te je Županijski sud u Zagrebu, rješenjem od 14. studenog 2011. godine, utvrdio povredu tog prava i podnositeljici dodijelio naknadu od 5.000,00 kn uz nalog OGS-u Zagreb da se postupak završi u roku od 9. mjeseci. OGS Zagreb donio je presudu 20. ožujka 2014. godine kojom je utvrđeno da navedeni brak ne postoji, a presudu je potvrdio i Županijski sud u Zagrebu u listopadu 2014. godine. U međuvremenu je Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (dalje u tekstu HZMO) 29. studenog 2011. godine donio odluku o prestanku prava na obiteljsku mirovinu iza R.S., s obzirom da je podnositeljica sklopila novi brak s I.Š.. Nakon što je Središnji ured HZMO odbio žalbu podnositeljice, ista je podnijela upravnu tužbu koju je Upravni sud u Zagrebu odbio u ožujku 2013. godine uz obrazloženje kako podnositeljica nije postupila sukladno zakonskoj obvezi i prijavila sklapanje novog braka. Zatim je podnositeljica podnijela ustavnu tužbu, koju je Ustavni sud odbacio kao očigledno neosnovanu. U međuvremenu je podnositeljica pokrenula upravne postupke radi izdavanja izvadaka iz matice rođenih i matice vjenčanih i postupak radi priznavanja prava na mirovinu iza drugog supruga I.Š., ali su navedeni postupci prekinuti do donošenja pravomoćne odluke u parnici o postojanju braka s I.Š. Nakon što je donesena presuda kojom je poništen njezin brak s I.Š., HZMO je ukinuo svoju odluku od 29. studenog 2011. godine, te je naložio ponovnu isplatu obiteljske mirovine iza prvog supruga R.S.

❖ **PRIGOVORI**

Podnositeljica je prigovorila da zbog dugotrajnosti parničnog postupka radi poništaja braka s I.Š., nije bila u mogućnosti pribaviti odgovarajuće izvratke iz matičnih knjiga i ostvariti pravo na mirovinu kao njegova udovica, dok s druge strane nije primala mirovinu prvog supruga R.S. jer su mjerodavna tijela smatrala da je to pravo izgubila sklopivši brak s I.Š.. Tvrdila je

da je zbog ovih okolnosti nekoliko godina živjela bez mirovine čime joj je bilo povrijeđeno pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života zajamčeno člankom 8. Konvencije.

❖ ODLUKA SUDA

Sud je najprije istaknuo da je cilj članka 8. zaštititi pojedince od proizvoljnog uplitanja javnih vlasti što podrazumijeva i pozitivne obveze države da zaštiti pravo na privatni i obiteljski

Podnositeljica nije postupala u dobroj vjeri nakon sklapanja drugog braka kada je nezakonito nastavila primati obiteljsku mirovinu iza smrti prvog supruga tijekom gotovo 11 godina.

život i postigne pravednu ravnotežu između suprotstavljenih interesa društva i pojedinaca. U predmetnom postupku podnositeljica je u osnovi prigovorila da je zbog dugotrajnosti parničnog postupka radi utvrđenja postojanja braka s I.Š., nekoliko godina živjela bez ikakve mirovine. S tim u vezi, Sud je istaknuo kako je odluka od 29. studenog 2011. godine kojom je podnositeljici ukinuto pravo na obiteljsku mirovinu iza R.S. ukinuta 3. ožujka 2015. godine, a podnositeljici je ponovno

uspostavljeno navedeno pravo te joj je dodijeljena naknada za razdoblje u kojem je isplata bila obustavljena. Dakle, uzimajući u obzir činjenicu da podnositeljica nije postupala u dobroj vjeri nakon sklapanja drugog braka kada je nezakonito nastavila primati obiteljsku mirovinu iza smrti prvog supruga tijekom gotovo 11 godina, te uzimajući u obzir činjenicu da je dobila naknadu za razdoblje u kojem je isplata obiteljske mirovine bila obustavljena, Sud je utvrdio kako parnični postupak radi utvrđenja postojanja braka s I.Š. nije ozbiljno utjecao na aspekte njezinog privatnog života kako je prigovorila u svom zahtjevu. Stoga se ne može smatrati da je zbog navodnog propusta države podnositeljica morala trpjeti pretjeranu štetu, suprotno članku 8. Konvencije. Slijedom navedenoga Sud je odbacio zahtjev podnositeljice kao očigledno neosnovan.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života*
- *pravo na obiteljsku mirovinu iza smrti supružnika*
- *suđenje u razumnom roku*
- *poništaj braka*
- *postupanje u dobroj vjeri*

Službeni tekst odluke pogledajte [ovdje](#).

ODLUKA DOMAĆIH VLASTI DA DOPUSTE POSVOJENJE PSIHOLOŠKI RANJIVOG DJETETA OD STRANE NJEGOVIH UDOMITELJA NE PREDSTAVLJA POVREDU PRAVA NA OBITELJSKI ŽIVOT

STRAND LOBBEN I DRUGI protiv NORVEŠKE

*zahtjev br. 37283/13
presuda od 30. studenog 2017.*

❖ ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva su norveški državljani, T. Strand Lobben, njezina djeca X i Y, te njezini roditelji, S. Graff Lobben i L. Lobben. Prva podnositeljica zahtjeva, nakon rođenja sina u rujnu 2008. godine, obratila se centru za socijalnu skrb radi dobivanja potpore i smjernica vezanih za majčinstvo te je pristala ostati u obiteljskom centru tijekom prvih mjeseci kako bi nadležna tijela mogla pratiti i ocijeniti njezinu sposobnost pružanja odgovarajuće njege djetetu. Međutim, mjesec dana nakon rođenja odlučila je napustiti centar. Ocijenivši neadekvatnim njezine roditeljske sposobnosti, osobito zbog činjenice da dijete nije bilo dovoljno hranjeno, Centar za socijalnu skrb donio je hitnu mjeru izdvajanja djeteta i smještaja u udomiteljsku obitelj, u kojoj je dijete ostalo naredne tri godine. U prosincu 2011. godine Županijski odbor za socijalnu skrb donio je odluku o lišenju prava na roditeljsku skrb prvoj podnositeljici te posvojenju djeteta od strane udomitelja, protiv koje odluke je prva podnositeljica podnijela tužbu Gradskom sudu 2012. godine. U postupku su tijekom tri dana saslušani svjedoci, stručnjaci i psiholozi, a saslušana je i majka koja je bila nazočna tijekom cijelog postupka uz prisustvo odvjetnika te je imala priliku izjasniti se o svim navodima i činjenicama. Gradski sud je utvrdio da se opća situacija prve podnositeljice poboljšala - udala se i rodila kćer Y za koju se mogla brinuti, ali je ipak ostao pri odluci Županijskog odbora za socijalnu skrb. Naime, ocijenjeno je da prva podnositeljica nije sposobna razumjeti posebne potrebe sina X, kojeg je nekoliko stručnjaka opisalo kao ranjivo dijete koje treba puno mira, sigurnosti i podrške, što bi moglo izazvati znatne poteškoće u njegovom razvoju. Osim toga, X je bio izrazito povezan sa svojim udomiteljskim roditeljima s kojima je živio gotovo od rođenja, te je domaći sud zaključio da bi posvojenje bilo u njegovom najboljem interesu jer će mu dati osjećaj sigurnosti i pripadnosti. Visoki i Vrhovni sud odbacili su žalbu prve podnositeljice protiv ove odluke.

❖ PRIGOVORI

Oslanjajući se na članak 8. Konvencije, podnositelji zahtjeva prigovorili su da je odlukom domaćih vlasti kojom je prva podnositeljica lišena roditeljske skrbi i X dan na posvojenje, povrijeđeno njihovo pravo na poštivanje obiteljskog života. Posebno su istaknuli da bi

odvajanje djeteta od biološke majke i prekidanje obiteljskih veza trebala biti mjera koja se primjenjuje samo u iznimnim okolnostima.

❖ ODLUKA SUDA

Sud je najprije utvrdio da je zahtjev dopušten samo u odnosu na prvu podnositeljicu i drugog podnositelja zahtjeva. U odnosu na trećeg, četvrtog i petog podnositelja Sud je proglasio zahtjev nedopuštenim, ne razmatrajući jesu li navedeni podnositelji izravno pogođeni spornim odlukama domaćih sudova, jer isti nisu sudjelovali u domaćim postupcima i samim time nisu iscrpili sva domaća pravna sredstva.

Sud je naglasio da pri utvrđivanju je li osporena mjera "neophodna u demokratskom društvu", treba razmotriti jesu li razlozi koji opravdaju tu mjeru relevantni i dostatni u smislu stavka 2. članka 8. Konvencije. Osnovni je cilj navedenog članka zaštititi pojedinca od arbitrarnog djelovanja tijela javne vlasti, a osobito kada su u pitanju mjere kojima se odlučuje o pravima djece i roditeljskoj skrbi. U tim slučajevima treba imati na umu da mjere kojima se zamjenjuje udomiteljska skrb s dalekosežnijom mjerama, poput lišenja prava na roditeljsku skrb i odobrenja posvojenja djeteta s posljedicom raskidanja svih obiteljsko-pravnih veza između roditelja i djeteta, treba primijeniti samo u iznimnim okolnostima i ako je to u najboljem interesu djeteta. Dakle, ograničenje mora biti razmjerno legitimnom cilju koji se želi postići te

Mjere kojima se zamjenjuje udomiteljska skrb s dalekosežnijom mjerama, poput lišenja prava na roditeljsku skrb i odobrenja posvojenja djeteta s posljedicom raskidanja svih obiteljsko-pravnih veza između roditelja i djeteta, treba primijeniti samo u iznimnim okolnostima i ako je to u najboljem interesu djeteta.

se mora uspostaviti pravedna ravnoteža između suprotstavljenih interesa, odnosno zaštite djeteta u situaciji koja ozbiljno ugrožava njegovo zdravlje ili razvoj i, s druge strane, ponovnog ujedinjenja obitelji čim okolnosti to dopuste. Obveza je države poduzeti sve mjere kako bi se olakšalo ponovno spajanje obitelji, međutim prvenstvena je dužnost razmotriti najbolji interes djeteta kao odlučujući pri donošenju takvih mjera. U slučajevima kada je prošlo dosta vremena otkako je dijete bez odgovarajuće roditeljske skrbi zbrinuto u udomiteljskoj obitelji ili odgojnoj ustanovi, interes djeteta da se ne mijenja njegova *de facto* obiteljska situacija može nadjačati interes roditelja za ponovnim ujedinjenjem obitelji. Sud priznaje da vlasti imaju široku

slobodu procjene kada je u pitanju potreba za stručnom pomoći i potporom u ostvarivanju skrbi o djetetu. Međutim, kada su u pitanju mjere koje rezultiraju daljnjim ograničenjima, kao

što su lišenje prava na roditeljsku skrb i posvojenje djeteta, potrebna je stroža provjera (vidi [K. i T. protiv Finske](#)).

Glede postupka provedenog pred domaćim tijelima Sud je ocijenio da je isti bio pošten i u skladu sa zakonom. Gradski sud je pregledao i procijenio različita izvješća, saslušao je brojne svjedoke te pribavio stručna mišljenja kako bi donio odluku u najboljem interesu za X, a prva podnositeljica je u cijelosti je bila uključena u postupak.

Sud je utvrdio da je u konkretnom slučaju jasno da je domaći sud prvenstveno imao u vidu interes djeteta. Naime, prva podnositeljica je tijekom cijelog domaćeg postupka tvrdila da će se boriti na sudu sve dok joj se dijete ne vrati te nije smatrala da bi mu javna izloženost i kontinuirani sudski postupci mogli dugoročno štetiti. Jednako tako, ponašanje majke za vrijeme druženja i posjeta X-u dok je bio u udomiteljskoj obitelji, dovelo je do negativnih emocionalnih reakcija djeteta. Iako je Gradski sud utvrdio da se situacija prve podnositeljice zahtjeva u nekim područjima poboljšala - udala se, rodila je drugo dijete te je bila financijski stabilnija – brojni dokazi, iskazi svjedoka i mišljenje stručnjaka doveli su do zaključka da majka nije pokazala pozitivan razvoj i da kod nje i dalje postoje takvi nedostaci zbog kojih nije u mogućnosti brinuti se za X s obzirom na njegovu psihološku ranjivost i potrebu za sigurnošću. Slijedom navedenoga, Sud je utvrdio da su ove okolnosti opravdale odluku o lišenju prava na roditeljsku skrb i posvojenje djeteta. Stoga nije došlo do povrede članka 8. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na poštivanje obiteljskog života*
- *izdvajanja djeteta i smještaj u udomiteljsku obitelj*
- *lišenje prava na roditeljsku skrb*
- *posvojenje djeteta*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

SLOBODA MIŠLJENJA, SAVJESTI I VJEROISPOVIJEDI

ČLANAK 9.

1. Svatko ima pravo na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi; to pravo uključuje slobodu da se promijeni vjeroispovijed ili uvjerenje i slobodu da se pojedinačno ili u zajednici s drugima, javno ili privatno, iskazuje svoju vjeroispovijed ili uvjerenje bogoslužjem, poučavanjem, praktičnim vršenjem i obredima.

2. Sloboda iskazivanja vjeroispovijedi ili uvjerenja podvrgnut će se samo takvim ograničenjima koja su propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa javnog reda i mira, zaštite javnog reda, zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

POVREDA PRAVA NA SLOBODU VJEROISPOVIJEDI ZBOG NOŠENJA VJERSKE KAPE U SUDNICI

HAMIDOVIĆ protiv BOSNE I HERCEGOVINE

*zahtjev br. 57792/15
presuda od 5. prosinca 2017.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva živi u Gornjoj Maoči i član je lokalne zajednice zagovornika Vahabizma/Selefizma kao verzije Islama. Dana 10. rujna 2012. godine pozvan je svjedočiti pred Sudom Bosne i Hercegovine u kaznenom postupku protiv članova navedene organizacije optuženih za teroristički napad na veleposlanstvo SAD-a u Sarajevu. Odazvao se ročištu radi davanja iskaza, ali je odbio ukloniti takiju (*vjersku kapu*) s glave navodeći kako je njegova vjerska dužnost nositi ju u svakom trenutku. Nakon što mu je dano vrijeme za razmišljanje i nakon što je upozoren na posljedice ne postupanja po naredbi suca, podnositelj je i dalje odbijao skinuti takiju s glave, zbog čega je kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 10.000 KM radi nepoštivanja suda. Žalbeno odjeljenje Suda smanjilo je kaznu na 3.000,00 KM, a u preostalom dijelu potvrdilo prvostupanjsku odluku. Nakon što je podnositelj odbio platiti navedenu novčanu kaznu, ista je zamijenjena s trideset dana zatvora.

Podnositelj je zatim podnio ustavnu tužbu koju je Ustavni sud Bosne i Hercegovine odbio uz obrazloženje kako je osporavana odluka suda u skladu sa zakonom i univerzalno prihvaćenim

i uobičajenim standardom ponašanja koji nalaže da se prilikom ulaska u javne institucije ukloni pokrivalo za glavu kao znak poštovanja prema toj instituciji i njezinoj funkciji. Prema mišljenju Ustavnog suda, ovakvo ograničenje podnositeljevog prava na iskazivanje vjeroispovijedi imalo je legitiman cilj zaštite dostojanstva suda kao neovisne institucije u sekularnoj državi.

❖ PRIGOVORI

Podnositelj je prigovorio kako mu je zabranom nošenja takije u sudnici povrijeđeno pravo iz članka 9. Konvencije (pravo na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi).

❖ ODLUKA SUDA

Kazna zbog nošenja takije u sudnici predstavlja ograničenje iskazivanja vjeroispovijedi koje može biti opravdano jedino ukoliko je propisano zakonom i ukoliko je opravdano jednim od legitimnih ciljeva navedenih u stavku 2. članka 9. Konvencije.

Sud je utvrdio da je u konkretnom slučaju kazna utemeljena na ovlasti suca da upravlja postupkom te osigurava red u sudnici i zabrani svako ponašanje koje bi ometalo rad suda, a što je u skladu sa Zakonom o kaznenom postupku te kućnim redom suda.

S obzirom na legitiman cilj koji bi opravdao ovakvu odluku, Sud najprije ističe kako je državama dana široka ovlast u određivanju u kojoj mjeri se vjerske slobode mogu ograničiti. Sud je mišljenja kako nacionalni sudovi mogu puno bolje procijeniti lokalne uvjete i potrebe zbog čega su mjerodavniji za donošenje odluka u ovom području. Zadaća je Suda utvrditi jesu li mjere i ograničenja postavljena na nacionalnoj razini opravdana i proporcionalna.

Ovaj slučaj treba razlikovati od onih koji se tiču nošenja vjerskih simbola i odjeće na radnom mjestu, posebice javnih službenika koji su dužni biti neutralni i nepristrani u obavljanju službe, za razliku od privatnih građana koji nemaju takvu dužnost. Pravo na slobodu vjeroispovijedi jedno je od temeljnih ljudskih prava što podrazumijeva da demokratska društva moraju tolerirati i održavati pluralizam i različitost te omogućiti pojedincu iskazivanje svoje vjere prema drugima. Uloga

Pravo na slobodu vjeroispovijedi jedno je od temeljnih ljudskih prava što podrazumijeva da demokratska društva moraju tolerirati i održavati pluralizam i različitost te omogućiti pojedincu iskazivanje svoje vjere prema drugima. Uloga nadležnih tijela nije ukloniti uzrok tenzija eliminirajući pluralizam, nego osigurati da se suprotne grupacije međusobno toleriraju i poštuju.

nadležnih tijela nije ukloniti uzrok tenzija eliminirajući pluralizam, nego osigurati da se suprotne grupacije međusobno toleriraju i poštuju.

Sud je u konkretnom slučaju uzeo u obzir tešku zadaću suca da održi red i zaštiti integritet suda u postupku u kojem su sudionici pripadali skupini koja ne priznaje sekularnu državu i priznaje samo „Božji zakon“. Međutim, Sud smatra kako je podnositeljev čin bio motiviran isključivo njegovim iskrenim uvjerenjem kako uvijek mora nositi takiju, bez ikakve skrivene namjere izrugivanja suda ili ohrabrivanja drugih da odbace sekularne i demokratske vrijednosti. Za razliku od drugih članova ove vjerske skupine, podnositelj se uredno odazvao pozivu suda, ustao se prilikom obraćanja sudu čime je očigledno pokazao poštovanje prema zakonima i sudu. U takvim okolnostima izrečena kazna za nepoštivanje suda nije bila opravdana te predstavlja prekoračenje ovlasti države u ograničenju vjerskih sloboda.

Slijedom navedenoga, došlo je do povrede članka 9. Konvencije.

❖ **PRAVEDNA NAKNADA**

4.500 eura na ime neimovinske štete

KLJUČNE RIJEČI

- *nošenje vjerske odjeće u sudnici*
- *ograničenje vjerskih sloboda*
- *pluralizam*
- *sekularna država*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

GRANICE PRIMJENE OGRANIČENJA PRAVA

ČLANAK 18.

Ograničenja prava i sloboda dopuštena ovom Konvencijom neće se primjenjivati u druge svrhe osim onih za koje su propisana.

PRAVO NA SLOBODU NE MOŽE SE OGRANIČITI RADI DOBIVANJA INFORMACIJA O BIVŠIM DRŽAVNIM DUŽNOSNICIMA

MERABISHVILI protiv GRUZIJE

*zahtjev br. 72508/13
presuda Velikog vijeća od 28. studenog 2017.*

❖ **ČINJENICE**

Podnositelj zahtjeva rođen je 1968. godine i trenutno se nalazi na izvršenju zatvorske kazne u Tbilisiju. Nakon takozvane „Revolucije ruža“ koja se odvijala 2003. godine u Gruziji, održani su predsjednički i parlamentarni izbori u kojima je pobijedila stranka Ujedinjeni nacionalni pokret (dalje u tekstu „UNM“) na čelu s g. Mikheilom Saakashvilijem te podnositeljem kao njegovim bliskim suradnikom. U razdoblju od 2005. do 2012. godine podnositelj je bio ministar unutarnjih poslova, a od srpnja do listopada 2012. godine gruzijski premijer. Na novim parlamentarnim izborima 2012. godine na vlast je izabrana oporbena stranka "Gruzijski san", a podnositelj je izabran za glavnog tajnika sada oporbene stranke UNM. Uslijedilo je razdoblje u kojem su protiv brojnih bivših dužnosnika UNM-a pokrenuti kazneni postupci, bivši predsjednik Saakashvili napustio je zemlju, a sam podnositelj je pokušao prijeći granicu na aerodromu u Tbilisiju upotrijebivši lažnu putovnicu. Podnositelj je uhićen te mu je Gradski sud Kutaisi 22. svibnja 2013. godine odredio pritvor zbog sumnje na počinjenje kaznenog djela zlorabe položaja i ovlasti. Podnositelj je osporavao zakonitost navedenog pritvaranja, tvrdeći da je glavni cilj istog prije svega bio uklanjanje podnositelja s političke scene i dobivanje informacija o smrti bivšeg premijera i bankovnim računima bivšeg predsjednika. Također je tvrdio da je tijekom noći u prosincu 2013. godine potajno izveden iz zatvorske ćelije i odveden do ravnatelja zatvorske uprave gdje ga je tadašnji Glavni tužitelj ispitivao o gore navedenim pitanjima. Dana 25. svibnja 2013. godine Žalbeni sud Kutaisi je potvrdio prvostupanjsku odluku o pritvoru. Podnositelj je 17. veljače 2014. godine proglašen

krivim za većinu kaznenih djela za koja je optužen, a navedenu presudu potvrdili su i Žalbeni i Vrhovni sud.

❖ **PRIGOVORI**

Pozivajući se na članak 5. stavak 1., 3. i 4. i članak 18. Konvencije, podnositelj zahtjeva je prigovorio da su njegovo uhićenje i pritvor bili nezakoniti i neopravdani, da gruzijski sudovi nisu dali odgovarajuće obrazloženje za njegovo pritvaranje, ni prilikom prvog pritvaranja niti prilikom kasnijeg razmatranja odluke o pritvoru, da je odluka Gradskog suda Kutaisi kojom je odbijen njegov zahtjev za puštanje na slobodu dana usmeno i nije sadržavala nikakve razloge, te da je svrha kaznenog postupka protiv njega bila ukloniti ga s političke scene i spriječiti njegovu kandidaturu na predsjedničkim izborima u listopadu 2013. godine.

U presudi od 14. lipnja 2016. godine Vijeće Suda je utvrdilo da nije došlo do povrede članka 5. stavka 1. i 3. Konvencije u odnosu na početnu odluku domaćeg suda o određivanju pritvora podnositelju zahtjeva, ali je došlo do povrede članka 5. stavka 3. u odnosu na kasniju odluku domaćeg suda kojom je pritvor produljen i kojom je odbijen podnositeljev zahtjev za puštanje na slobodu bez dostatnog obrazloženja. Vijeće je utvrdilo da nema potrebe ispitati prigovor na temelju članka 5. stavka 4. Konvencije. Na kraju, utvrđena je povreda članka 18. u vezi s člankom 5. stavkom 1. Konvencije jer pritvor podnositelju nije bio određen samo zbog osnovane sumnje da je počinio određena kaznena djela, nego i s ciljem da se na njega izvrši pritisak u vezi s istragom koja nije bila povezana s navedenim kaznenim djelima za koja je optužen. Gruzijaska vlada podnijela je zahtjev za podnošenjem slučaja Velikom vijeću u skladu s člankom 43. Konvencije, koji je zahtjev odobren 17. listopada 2016. godine.

❖ **OCJENA SUDA**

Veliko vijeće je utvrdilo da nije došlo do povrede članka 5. stavka 1. u vezi s podnositeljevim uhićenjem jer isto bilo u skladu s gruzijskim zakonom o kaznenom postupku. Također je utvrdio da nije bilo povrede članka 5. stavka 3. u odnosu na prvu sudsku odluku kojom je određen pritvor jer je ista bila utemeljena na zakonu i opravdana postojanjem opasnosti od bijega i utjecaja na svjedoke. Međutim, u odnosu na kasniju odluku o produljenju pritvora, Sud je utvrdio da je došlo je do povrede članka 5. stavka 3. jer domaće vlasti nisu dale odgovarajuće obrazloženje za ovakvu odluku niti su dokazale da i dalje postoje razlozi zbog kojih je nužno zadržati podnositelja u pritvoru. Sud je utvrdio da je došlo do povrede članka 18. u vezi s člankom 5. stavak 1. iz razloga kako slijedi.

Sud je najprije iznio sveobuhvatni pregled dosadašnje prakse u vezi s člankom 18. Konvencije, počevši od prakse bivše Komisije ([Kamma protiv Nizozemske](#)), do sudske prakse ovog Suda ([Gusinskiy protiv Rusije](#), [Ilgaru Mammadovu protiv Azerbajdžana](#) i [Rasulu Jafarovu protiv Azerbajdžana](#)). Prije svega, Sud je istaknuo da članak 18., slično kao i članak 14. Konvencije, nije neovisan jer se nadovezuje na druge članke Konvencije ili njezine Protokole kojima se jamče određena prava i slobode. Ovo proizlazi iz samog teksta navedenog članka kojim se nadopunjuju odredbe, primjerice, druge rečenice članka 5. stavka

Svrha članka 18. nije isključivo određivanje opsega navedenih ograničavajućih klauzula. Isti također izričito zabranjuje visokim ugovornim strankama da ograniče prava i slobode sadržane u Konvenciji u svrhe koje nisu propisane samom Konvencijom, te je u toj mjeri autonoman.

1. ili stavka 2. članka 8. do 11. kojim se propisuju ograničenja pojedinih prava i sloboda. Međutim, svrha članka 18. nije isključivo određivanje opsega navedenih ograničavajućih klauzula. Isti također izričito zabranjuje visokim ugovornim strankama da ograniče prava i slobode sadržane u Konvenciji u svrhe koje nisu propisane samom Konvencijom, te je u toj mjeri autonoman. Stoga bi moglo doći do povrede članka 18., čak i ako nije došlo do samostalne povrede nekog drugog članka. S druge strane, sama činjenica da ograničenje prava ili slobode zajamčene Konvencijom nije bilo dopušteno, ne mora nužno dovesti do povrede članka 18.

Odvojeno ispitivanje prigovora na temelju tog članka je dopušteno samo ako je podnositelj zahtjeva u suštini prigovorio da je ograničenje prava ili slobode bilo primijenjeno u svrhu koja nije propisana Konvencijom.

U slučaju kada postoji više svrha zbog kojih je ograničenje određenog prava ili slobode primijenjeno, takvo ograničenje s jedne strane može biti opravdano legitimnim ciljem u skladu s materijalnom odredbom Konvencije koja ga dopušta, ali će predstavljati povredu članka 18. ukoliko je pretežito određeno radi postizanja druge svrhe koja nije propisana Konvencijom, odnosno ako je ta druga svrha prevladavala. S druge strane, ako je propisana svrha bila prevladavajuća, ograničenje neće biti u suprotnosti s člankom 18., čak i ako je postojala druga svrha koja nije propisana Konvencijom. Koja je svrha prevladavala u određenom slučaju ovisit će o brojnim okolnostima, a osobito o prirodi i stupnju dopustivosti druge svrhe.

Kako bi utvrdio je li postojala druga svrha koja nije propisana Konvencijom i je li ista bila prevladavajuća, Sud se pridržavao svog uobičajenog pristupa ocjene dokaza pri čemu teret dokaza nije ni na jednoj stranci, nego Sud uzima u obzir sve činjenice koje su pred njim iznesene, a po potrebi i sam pribavlja dokaze za koje smatra da su nužni za utvrđenje činjenica. Činjenice moraju biti dokazane "izvan svake osnovane sumnje", a Sud je pri ocjeni

dokaza slobodan procijeniti ne samo dopuštenost i relevantnost već i dokaznu vrijednost svakog dokaznog prijedloga.

U konkretnom slučaju podnositelj je prigovorio da su vlasti naredile njegovo uhićenje i pritvor u dvije svrhe koje nisu propisane Konvencijom. Prva je svrha bila njegovo uklanjanje s političke scene. U prilog tome podnositelj je naveo kako je cijeli postupak bio politički montiran što proizlazi, između ostalog, iz činjenice da su brojni bivši ministri i drugi visoki dužnosnici UNM-a bili izloženi kaznenom progonu, te činjenice da su sudovi drugih država članica odbili zahtjeve za izručenje navedenih dužnosnika uz obrazloženje da je kazneni progon protiv njih bio politički motiviran. Sud je utvrdio da činjenica što je političar kazneno proganjen, čak i za vrijeme izborne kampanje, ne može sama po sebi dovesti do zaključka da su postupci protiv njega bili prvenstveno politički motivirani niti da sudovi koji su se bavili pitanjem određivanja pritvora bili vođeni takvom svrhom. Premda je pritvor podnositelju određen tijekom političkog sukoba između UNM-a i stranke Gruzijski san, Sud je utvrdio da je prevladavajuća svrha tog pritvora bila osigurati pravilno vođenje kaznenog postupka protiv njega, a ne ometati njegovo sudjelovanje u gruzijskoj politici.

U slučaju kada postoji više svrha zbog kojih je ograničenje određenog prava ili slobode određeno, isto s jedne strane može biti opravdano legitimnim ciljem u skladu s materijalnom odredbom Konvencije koja ga dopušta, ali će predstavljati povredu članka 18. ukoliko je pretežito određeno radi postizanja druge svrhe koja nije propisana Konvencijom, odnosno ako je ta druga svrha prevladavala.

Druga svrha koju je podnositelj naveo kao prevladavajuću u određivanju njegovog pritvora bila je dobivanje informacija vezanih za smrt bivšeg premijera i bankovne račune bivšeg predsjednika, zbog čega su ga u prosincu 2013. godine, vlasti odvele na tajni razgovor s Glavnim tužiteljem. Sud je utvrdio da je podnositeljev iskaz sudu vezan za sporni događaj bio detaljan, uvjerljiv i dosljedan. Premda nije bilo izravnih dokaza koji bi potvrdili njegove tvrdnje, bilo je puno indicija koje su upućivale na njihovu istinitost, a koje vlasti nikada nisu provjerile objektivnim sredstvima (prepoznavanje, provjera telefonskih zapisa i podataka iz mobilne mreže, video snimke). S druge strane dokazi koje je iznijela Vlada, tvrdeći da se sporni događaj uopće nije dogodio, nisu bili dovoljno uvjerljivi posebno uzimajući u obzir činjenicu da su istragu provodili službenici Ministarstva zatvorskog sustava čiji je ministar oštro negirao navode podnositelja vezane za sporni događaj, dok je nova istraga otvorena tek nakon ranije spomenute presude Vijeća u ovom predmetu. Postojalo je nekoliko elemenata koji su dovodili u sumnju Vladine tvrdnje, između ostalog činjenica da je snimka nadzornih kamera u zatvoru - koja je mogla potvrditi ili opovrgnuti podnositeljeve navode - automatski izbrisana nakon dvadeset i četiri sata, a snimke privatnog nadzora i cestovnog prometa nisu

bile dostupne odvjetniku podnositelja usprkos njegovim zahtjevima. Slijedom navedenoga, Sud je utvrdio da su podnositeljeve tvrdnje po ovom pitanju bile dovoljno uvjerljive i stoga dokazane.

Gledajući ograničenje prava podnositelja zahtjeva na slobodu kao trajnu situaciju, Sud je utvrdio da je u prvih sedam mjeseci prevladavajuća svrha pritvora bila istraga kaznenih djela utemeljena na osnovanoj sumnji, a kasnije je svrha postala dobivanje informacija o smrti bivšeg premijera i bankovnim računima bivšeg predsjednika. U prilog tome govori i činjenica da su s vremenom prestali razlozi za produljenje pritvora. Tijela tužiteljstva imala su ovlast u bilo kojem trenutku povući optužnicu protiv podnositelja i obećala su da će to učiniti ukoliko im otkrije tražene informacije, slijedom čega bi sudovi obustavili kazneni postupak protiv njega. To je bilo dovoljno da se utvrdi povreda članka 18. Konvencije.

❖ **PRAVEDNA NAKNADA**

4.000 eura na ime neimovinske štete

KLJUČNE RIJEČI

- *autonomnost članka 18. Konvencije*
- *opseg ograničenja prava i sloboda*
- *prevladavajuća svrha ograničenja slobode ili prava*
- *kazneni progon bivših državnih dužnosnika*
- *ocjena dokaza u postupku pred Sudom*
- *opravdanost pritvora*

Službene tekstove presuda pogledajte [ovdje](#).

UVJETI DOPUŠTENOSTI

ČLANAK 35.

(...)

3. Sud će proglasiti nedopuštenim svaki pojedinačni zahtjev podnesen na temelju članka 34. ako:

a) zahtjev smatra inkompatibilnim s odredbama Konvencije i dodatnih protokola, očito neosnovanim ili zloupotrebom prava na podnošenje zahtjeva, ili

b) smatra da podnositelj nije pretrpio značajnu štetu, osim ako interesi poštivanja ljudskih prava zajamčenih Konvencijom i dodatnim protokolima traže ispitivanje osnovanosti zahtjeva te pod uvjetom da se na toj osnovi ne odbaci ni jedan slučaj koji nije propisno razmotren pred domaćim sudom.

4. Sud će odbaciti svaki zahtjev koji smatra nedopuštenim na temelju ovoga članka. Takva odluka može biti donesena u bilo kojem stadiju postupka.

ZAHTJEV PODNESEN RADI POVREDE PRAVA NA NAKNADU ZA NACIONALIZIRANU IMOVINU NESPOJIV JE S ODREDBAMA KONVENCIJE RATIONE MATERIAE

LUBELSKA FABRIKA MASZYN I NARZEDZI ROLNICZYCH „PLON“ I DRUGI protiv POLJSKE

*zahtjevi br. 1680/08, 3117/08 i 46309/13
odluka od 3. listopada 2017.*

❖ ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva su dva poljska trgovačka društva i dvoje poljskih državljana koji su nasljednici trgovačkih društava koja su nacionalizirana 1946. godine. Sukladno ondašnjem zakonu o nacionalizaciji, podnositelji su imali pravo na naknadu za oduzetu imovinu, a visina naknade trebala je biti određena prema posebnoj uredbi. Međutim, takva uredba nije nikad donesena.

Nakon pada komunizma, podnositelji su tražili da se odluke o nacionalizaciji imovine proglase ništavima, međutim, sudovi su presudili da su te odluke bile zakonite.

Prvi podnositelj zahtjeva podnio je 2004. godine tužbu za naknadu štete protiv države zbog toga što država nije nikada donijela uredbu o izračunu naknade za oduzetu imovinu. Međutim,

sudovi su odbili tužbu, utvrdivši da je zakon, prema kojem postoji odgovornost države zbog zakonodavnog propusta, stupio na snagu tek 1. rujna 2004. godine, te se u njemu izrijekom navodi da se ne primjenjuje retroaktivno. Na isti način odbijena je tužba drugog podnositelja zahtjeva.

Treći i četvrti podnositelj zahtjeva još su 1992. godine pokrenuli postupak za poništenje odluke o nacionalizaciji preradionice tekstila koja je oduzeta njihovim prednicima, ali je njihov tužbeni zahtjev odbijen.

❖ PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju (zaštita vlasništva) podnositelji su prigovarali što nisu mogli dobiti naknadu za imovinu koja je nacionalizirana na temelju zakona iz 1946. godine. Prva dva podnositelja prigovarala su da nisu imali pravo na pristup sudu iz članka 6. Konvencije jer su njihove tužbe za naknadu štete bile neuspješne, odnosno nisu imale nikakve izgleda za uspjeh.

❖ ODLUKA SUDA

Sud je ocijenio da podnositelji zahtjeva nisu imali tražbinu koja bi se prema domaćem pravu mogla okvalificirati kao „imovina“. Način na koji su domaći sudovi tumačili odredbe domaćeg prava ne može se smatrati arbitrarnim ili nerazumnim. Sud je utvrdio kako su

Ovaj predmet treba razlikovati od predmeta [Broniowski protiv Poljske](#), u kojem je pravo na naknadu štete koje je proizašlo iz ranijih propisa bilo inkorporirano u novo poljsko zakonodavstvo i priznato od nacionalnih sudova.

domaći sudovi, uključujući Vrhovni sud i Ustavni sud, dosljedno presuđivali da nema pravne osnove na temelju koje bi postojalo pravo na naknadu štete zbog zakonodavnog propusta nedonošenja uredbe o izračunu naknade za oduzetu imovinu na temelju zakona iz 1946. godine. Jednako tako, držali su kako ne postoji pravna osnova za bilo koja druga potraživanja koja se odnose na naknadu za nacionaliziranu imovinu. Vrhovni sud je naglasio kako je tek zakonom iz 2004. godine omogućeno potraživati naknadu štete od države zbog zakonodavnog propusta, pri čemu

taj zakon nema retroaktivno djelovanje. Ustavni sud ocijenio je kako odredbe zakona iz 1946. godine koji je Vlada obvezana na donošenje uredbe o naknadi, nemaju pravni učinak koji je u skladu s današnjim ustavnim uređenjem.

Sud je naglasio kako ovaj predmet treba razlikovati od predmeta [Broniowski protiv Poljske](#), u kojem je pravo na naknadu štete koje je proizašlo iz ranijih propisa bilo inkorporirano u novo poljsko zakonodavstvo i priznato od nacionalnih sudova.

Stoga je Sud je utvrdio da zahtjev podnositelja na temelju članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju nije spojiv *ratione materiae* s Konvencijom, slijedom čega ga je odbacio kao nedopušten.

Sud je također ocijenio da podnositeljima nije povrijeđeno pravo na pristup sudu, te je zahtjev u tom dijelu odbacio kao očigledno nedopušten.

KLJUČNE RIJEČI

- *nacionalizirana imovina*
- *naknada za oduzetu imovinu*
- *odgovornost države za donošenje propisa*
- *pravo na pristup sudu*
- *nespojivost ratione materiae*

Službeni tekst odluke pogledajte [ovdje](#).

ODLUKA O NEDOPUŠTENOSTI – ČLANAK 6. NE PRIMJENJUJE SE NA POSTUPKE ZA PONAVLJANJE KAZNENOG POSTUPKA

KOKKONIS I CHALILOPOULOU protiv GRČKE

*zahtjevi br. 76386/11 i 76408/11
Odluka od 31. listopada 2017..*

❖ ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva su bračni par koji je u odsutnosti osuđen zbog krađe. Povodom njihove žalbe, žalbeni sud je zakazao sjednicu za 15. veljače 2011. Sjednica je odgođena na zahtjev podnositelja jer njihov branitelj nije mogao pristupiti na sjednicu, a nova je zakazana za 3. svibnja 2011. Na sjednicu od 3. svibnja 2011. godine nisu pristupili ni podnositelji ni njihov branitelj. S obzirom da su bili uredno pozvani na sjednicu, sud je, sukladno mjerodavnim zakonskim odredbama, smatrao „kao da su prisutni“, te održao sjednicu na kojoj je odbio njihovu žalbu.

Podnositelji su potom podnijeli zahtjev za povrat u prijašnje stanje, tvrdeći da zbog bolesti prvog podnositelja nisu mogli nazočiti sjednici niti obavijestiti sud o nemogućnosti dolaska. Sud je odbacio zahtjev za povrat prijašnje stanje, navodeći kako su bili ispunjeni uvjeti da su se podnositelji mogli smatrati „prisutnima“ na sjednici žalbenog vijeća, a da se zahtjev u prijašnje stanje može podnijeti samo u slučaju kada se okrivljenici smatrati odsutnima.

❖ PRIGOVORI

Podnositelji zahtjeva prigovarali su da im je povrijeđeno njihovo pravo na pošteno suđenje (članak 6. Konvencije), pravo na djelotvorno pravno sredstvo (članak 13. Konvencije) te da su bili diskriminirani (članak 14. Konvencije).

❖ OCJENA SUDA

Predmet postupka pred Sudom bio je samo postupak za povrat u prijašnje stanje, a ne osuda podnositelja u odsutnosti kao takva.

Sud je istaknuo kako se prema njegovoj praksi članak 6. Konvencije ne primjenjuje na postupke za ponavljanje kaznenog postupka. Naime, u takvim slučajevima osoba koja podnosi takav zahtjev već je pravomoćno osuđena, pa se ne može smatrati da je „optužena za kazneno djelo“ u smislu članka 6. stavka 1. Konvencije.

članak 6. Konvencije ne primjenjuje na postupke za ponavljanje kaznenog postupka. Naime, u takvim slučajevima osoba koja podnosi takav zahtjev već je pravomoćno osuđena, pa se ne može smatrati da je „optužena za kazneno djelo“ u smislu članka 6. stavka 1. Konvencije

Sud je utvrdio kako u postupku povodom zahtjeva za povrat u prijašnje stanje grčki sud nije trebao odlučivao o kaznenoj odgovornosti, već ispitati jesu li ispunjene zakonske pretpostavke za povrat u prijašnje stanje. Utvrdio je, također, da se zahtjev za povrat u prijašnje stanje može smatrati srodnim zahtjevu za ponavljanje postupka.

S obzirom da je utvrdio kako članak 6. Konvencije nije primjenjiv u ovom predmetu, odbacio je zahtjev podnositelja u pogledu članka 6., kao i u pogledu članaka 13. i 14. kao nesukladan *ratione materiae* s Konvencijom.

KLJUČNE RIJEČI

- *povrat u prijašnje stanje*
- *ponavljanje postupka*
- *nespojivost s Konvencijom ratione materiae*

Službeni tekst odluke pogledajte [ovdje](#).

OBVEZATNA SNAGA I IZVRŠENJE PRESUDA

ČLANAK 46.

- 1. Visoke se ugovorne stranke obvezuju da će se podvrgnuti konačnoj presudi Suda u svakom sporu u kojem su stranke.*
- 2. Konačna presuda Suda dostavlja se Odboru ministara, koji nadzire njezino izvršenje.*
- 3. Ako Odbor ministara smatra da je nadzor nad izvršenjem konačne presude otežan nekim pitanjem tumačenja vezanim uz tu presudu, Odbor može predmet uputiti Sudu da odluči o tom pitanju. Odluka Odbora o upućivanju se donosi dvotrećinskom većinom predstavnika ovlaštenih sudjelovati u radu Odbora.*
- 4. Ako Odbor ministara da se neka visoka ugovorna stranka odbija podvrgnuti konačnoj presudi u sporu u kojemu je stranka, Odbor može nakon službene obavijesti toj stranci odlukom usvojenom dvotrećinskom većinom predstavnika ovlaštenih sudjelovati u radu Odbora, uputiti Sudu pitanje je li ta stranka propustila ispuniti svoje obveze iz stavka 1.*
- 5. Ako Sud ustanovi povredu stavka 1., vratit će slučaj Odboru ministara kako bi ovaj razmotrio mjere koje treba poduzeti. Ako Sud ne ustanovi povredu stavka 1., vratit će slučaj Odboru ministara koji će zaključiti ispitivanje slučaja.*

ZAHTJEVI NASTALI ZBOG NEIZVRŠENJA PILOT-PRESUDE TREBAJU SE OSTVARITI U POSTUPKU IZVRŠENJA TE PRESUDE, A NE KROZ POSTUPKE PRED SUDOM

BURMYCH I DRUGI protiv UKRAJINE

*zahtjev br. 46852/13 et alt
presuda Velikog vijeća od 12. listopada 2017.*

❖ ČINJENICE

Zahtjevi koje je podnijelo pet ukrajinskih državljana čine dio grupe od ukupno 12 143 slična zahtjeva koji se nalaze pred Sudom. Oni proistječu iz istog sistemskog problema koji je Sud identificirao u pilot-presudi [Ivanov protiv Ukrajine](#). Riječ je o nizu problema u funkcioniranju sudbene vlasti u Ukrajini zbog kojih je došlo do neizvršavanja ili zakašnjelog izvršavanja pravomoćnih sudskih odluka domaćih sudova, u kombinaciji s nepostojanjem učinkovitog poravnog sredstva u tom pogledu.

U presudi *Ivanov* Sud je ukazao na to da je riječ o složenom strukturnom problemu velikih razmjera, koji zahtijeva poduzimanje opsežnih i složenih mjera, zakonodavnog i upravnog karaktera, što zahtijeva uključivanje različitih domaćih tijela.

Međutim, Ukrajina još uvijek nije implementirala potrebne opće mjere kojima bi riješila srž sistemskog problema koji je identificirao Sud, niti uspostavila odgovarajuća pravna sredstva kojima bi se pružila zadovoljština na nacionalnoj razini.

Od 1999. godine Sud je zaprimio otprilike 29 000 predmeta sličnih predmetu *Ivanov*, od kojih je 14 430 Sud ispitivao u različitim sastavima. Međutim, o 12.143 zahtjeva još nije odlučeno.

❖ **PRIGOVORI**

Pozivajući se na članak 6. stavak 1. Konvencije i članak 1. Protokola br. 1, podnositelji zahtjeva prigovorili su da nacionalne vlasti nisu postupile sukladno obvezi iz članka 46. Konvencije i implementirale opće mjere za izvršenje i otklanjanje povreda utvrđenih u pilot-presudi *Ivanov protiv Ukrajine*.

❖ **ODLUKA SUDA**

Sud je naveo kako je za rješavanje ovih predmeta ključno utvrditi granice između nadležnosti Suda, koji mora osigurati poštovanja obveza koje su visoke ugovorne stranke preuzele Konvencijom i dodatnim protokolima i Odbora ministara koji nadzire izvršenje konačnih presuda Suda. Naime, uvođenje pilot-presuda kojima se rješavaju repetitivni predmeti dalo je

Sukladno načelu supsidijarnosti, koje se odnosi na čitavu Konvenciju, a ne samo na pilot-presude, pitanja koja su obuhvaćena presudom Ivanov, uključujući tu i pitanje obeštećenja žrtava sada su predmet izvršenja te presude sukladno članku 46. Konvencije.

novu dimenziju ulozi Suda i ulozi Odbora ministara, te je potrebno razjasniti tko je nadležan za rješavanje predmeta koji proizlaze iz neizvršavanja pilot-presude.

Sud je ocijenio da je Odbor ministara u boljoj poziciji od Suda kada je riječ o nadzoru nad mjerama koje je Ukrajina poduzela za izvršenje pilot presude. Naime, Odbor ministara je tijelo koje može ocijeniti koji je najprikladniji način za rješavanje problema, te predložiti opće mjere tuženoj državi.

S obzirom na to da Ukrajina nije izvršila presudu *Ivanov*, sistemski problem neizvršavanja pravomoćnih presuda domaćih sudova ostao je neriješen. Tijekom godina, Sud se na različite načine pokušavao nositi sa sličnim

predmetima, primjenjujući pojednostavljeni postupak i donoseći grupe presuda u kojima se ograničavao na utvrđenje povrede i dosuđivanje pravične naknade.

Međutim, to nije proizvelo značajan učinak na sistemski problem utvrđen u presudi *Ivanov*, niti na napredak u izvršenju te presude. Svake godine povećavao se broj zahtjeva pred Sudom, pri čemu su se neki podnositelji više puta žalili na isti ovršni postupak.

U trenutku kada je donesena presuda *Ivanov* na Sudu se nalazilo 1 400 takvih zahtjeva. U međuvremenu, Sud je riješio više od 14 000 takvih zahtjeva, a u radu se nalazi njih više od 12 000. Ukoliko nastavi s dosadašnjom praksom u takvim predmetima, njihov broj će i dalje rasti, sve dok se ne riješi srž problema u Ukrajini.

Na takav način, Sud bi djelovao umjesto ukrajinskog pravosudnog sustava, što nije u skladu sa supsidijarnom ulogom Suda, niti sa svrhom pilot-presude.

Sud je stoga razmatrao kako riješiti nastalu situaciju na način koji je u skladu sa svrhom pilot-presude i načelom supsidijarnosti.

Cilj pilot-presude je u tome da se opće mjere koje treba poduzeti država za izvršenje presude odnose i na sve druge žrtve povrede Konvencije.

Imajući u vidu vlastite napore u ispitivanju predmeta kao što je *Ivanov* tijekom posljednjih 16 godina, Sud je zaključio kako njegova opetovana utvrđenja povreda u grupama sličnih predmeta nisu nikakav dobitak, niti je to najbolji način izvršavanja pravde, dok s druge strane takvi predmeti značajno opterećuju rad Suda i povećavanju njegove zaostatke. Stoga je razmotrio je li opravdano, u smislu članaka 19. i 46. Konvencije, nastaviti s ispitivanjem zahtjeva podnesenih nakon presude *Ivanov*.

Sud je odlučio brisati ove zahtjeve sa svoje liste predmeta, smatrajući kako se prava svih žrtava sistemske povrede koja je utvrđena u predmetu Ivanov trebaju ostvariti kroz postupak izvršenja te presude, a ne kroz postupke pred Sudom.

Naime, pitanje dugotrajnih postupaka ovrhe i neizvršavanja sudskih presuda u Ukrajini Sud je već razriješio upravo u predmetu *Ivanov*. Identificirao je sistemske nedostatke, utvrdio da je zbog njih došlo do povrede Konvencije te dao smjernice u pogledu općih mjera koje treba poduzeti kako bi se na zadovoljavajući način izvršila presuda i osiguralo obeštećenje bivših i budućih žrtava istovrsne povrede Konvencije. Time je Sud ispunio svoju dužnost iz članka 19. Konvencije. Sukladno načelu supsidijarnosti, koje se odnosi na čitavu Konvenciju, a ne samo na pilot-presude, pitanja koja su obuhvaćena presudom *Ivanov*, uključujući tu i pitanje obeštećenja žrtava sada su predmet izvršenja te presude sukladno članku 46. Konvencije.

Ovaj predmet, zajedno s 12 143 slična zahtjeva koja se nalaze pred Sudom, kao i slični zahtjevi u budućnosti spadaju u postupak izvršenja pilot-presude. Oni se moraju riješiti u okviru općih mjera koje će tužena država poduzeti u svrhu izvršenja presude *Ivanov*, a pod nadzorom Odbora ministara. Stoga ovi predmeti moraju biti upućeni Odboru ministara, kao tijelu koje je u konvencijskom sustavu nadležno za nadzor nad izvršenjem presuda i ostvarivanje pravde za sve one koji su pogođeni sistemskim problemom.

Imajući u vidu navedeno, Sud je zaključio kako, s obzirom na podjelu nadležnosti između Suda i Odbora ministara i svrhu same Konvencije nije svrhovito dalje ispitivati ove predmete. Stoga je odlučio brisati ove zahtjeve sa svoje liste predmeta, smatrajući kako se prava svih žrtava sistemske povrede koja je utvrđena u predmetu *Ivanov* trebaju ostvariti kroz postupak izvršenja te presude, a ne kroz postupke pred Sudom.

KLJUČNE RIJEČI

- *obvezatna snaga i izvršenje presuda*
- *granice između nadležnosti Suda i Odbora ministara*
- *pilot-presuda*
- *načelo supsidijarnosti*
- *sistemski problemi*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

PRAVO NA OBRAZOVANJE

ČLANAK 2. PROTOKOLA BR. 1.

Nikome neće biti uskraćeno pravo na obrazovanje. U obavljanju svojih funkcija povezanih s odgojem i poučavanjem država će poštovati pravo roditelja da osiguraju odgoj i poučavanje u skladu sa svojim vjerskim i filozofskim uvjerenjima.

ODLUKA O NEDOPUŠTENOSTI - PODNOSITELJICA NIJE ISCRPILA DOMAĆA PRAVNA SREDSTVA

KÓSA protiv MAĐARSKE

*zahtjev br. 53461/15
odluka od 21. studenog 2017.*

❖ ČINJENICE

Podnositeljica zahtjeva romskog je podrijetla i živi u takozvanoj općini Huszár, u blizini grada Nyíregyháza, karakterističnoj po siromaštvu i teškim socijalnim uvjetima. Nakon što je 2007. godine zatvorena osnovna škola koja se nalazila u navedenoj općini, učenici su raspodijeljeni u šest drugih osnovnih škola uz mogućnost besplatnog javnog prijevoza. Podnositeljica je 2011. godine primljena u osnovnu školu Arany János, koja je bila 5 kilometara udaljena od mjesta njezina prebivališta, ali je po preporuci liječnika zbog problema s astmom te godine ostala u dječjem vrtiću. Nakon što je 2012. godine grad ukinuo besplatni prijevoz za učenike, podnositeljica je upisala novootvorenu osnovnu školu Sója Miklós pod upravom Grkokatoličke episkopije, uz obrazloženje kako je zbog problema s astmom primorana upisati školu koja je najbliža mjestu njezinog prebivališta. U navedenoj školi podnositeljica je provela više od dvije godine nakon čega se, uz pomoć Zaklade „Prilika za djecu“ (dalje u tekstu *Zaklada*), premjestila u školu u centru grada. Navedena Zaklada podnijela je udružnu tužbu¹ zbog protupravne segregacije Visokom sudu u Nyíregyházi protiv grada, Grkokatoličke episkopije i njezine dvije škole te Državnog centra za školsku upravu (dalje u tekstu *KLIK*). Sud je utvrdio odgovornost u odnosu na prva četiri tuženika, ali ne i u odnosu na *KLIK*. Vrhovni sud (*Kúria*) presudu je preinačio te odbio tuženi zahtjev Zaklade u

¹ Tužba zbog kršenja načela jednakog postupanja koju mogu pokrenuti organizacije civilnog društva i organizacije za zastupanje određenih interesa u slučaju povrede prava na jednako postupanje ili postojanja rizika od takve povrede utemeljene na karakteristikama koja je bitna značajka pojedinca, a povreda utječe na veću skupinu osoba.

cijelosti (u odnosu na sve tuženike) uz obrazloženje kako se izbor škole temelji na dobrovoljnoj odluci roditelja, te da sama činjenica postojanja škole u kojoj su velika većina učenika romskog podrijetla ne predstavlja nezakonitu segregaciju i ne utječe na kvalitetu obrazovanja.

❖ PRIGOVORI

Pozivajući na članak 14. Konvencije i članak 2. Protokola br. 1. Konvencije podnositeljica zahtjeva je prigovorila kako je zbog prekida školskog autobusnog prijevoza između njenog doma i izabrane osnovne škole, više od dvije godine, njezina jedina mogućnost bila pohađati lokalnu grkokatoličku školu u kojoj su većina učenika romskog podrijetla i koja ne pruža dobru kvalitetu obrazovanja.

❖ ODLUKA SUDA

Sud je primijetio kako su stranke različitog stajališta u odnosu na to je li postupak koji je pokrenula Zaklada oslobodio podnositeljicu obveze pokretanja pojedinačnih sudskih postupaka kako bi iscrpila domaća pravna sredstva.

S obzirom da je domaće zakonodavstvo izričito dopustilo određenim organizacijama civilnog

S obzirom da je domaće zakonodavstvo izričito dopustilo određenim organizacijama civilnog društva, poput spomenute Zaklade, pokrenuti tužbu za zaštitu interesa veće skupine ljudi kojima je povrijeđeno ili postoji rizik od povrede prava na jednako postupanje, sud je utvrdio kako je načelno moguće priznati udružnu tužbu kao oblik iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava u smislu članka 35. stavka 1. Konvencije.

društva, poput spomenute Zaklade, pokrenuti tužbu za zaštitu interesa veće skupine ljudi kojima je povrijeđeno ili postoji rizik od povrede prava na jednako postupanje, Sud je utvrdio kako je načelno moguće priznati udružnu tužbu kao oblik iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava u smislu članka 35. stavka 1. Konvencije. Takav je pristup osobito opravdan u odnosu na ranjive skupine ljudi koje zahtijevaju posebnu zaštitu kao što su romska djeca. Članovima takvih skupina treba olakšati pristup pravdi kako bi se osigurala učinkovita zaštita njihovih prava.

Sud je utvrdio kako je vrlo važan element podnositeljčinog zahtjeva taj što je osnovnu školu Sója Miklós upisala jer je na to bila primorana raznim okolnostima, a posebice prekidom službe školskog autobusnog prijevoza. Iako je presuda povodom udružne tužbe bila usko vezana uz pritužbe koje je podnositeljica zahtjeva iznijela pred Sudom, ona se nije u potpunosti odnosila na

njezinu individualnu situaciju. Naime, u navedenoj presudi domaći je sud utvrdio da nije bilo segregacije jer je grkokatolička škola bila dobrovoljni izbor roditelja te učenici nisu bili uskraćeni s obzirom na kvalitetu obrazovanja, dok je podnositeljica zahtjeva osporavala ispunjenje upravo ovih uvjeta u svom konkretnom slučaju. Sud ne može nagađati o mogućim učincima ove presude na pravnu situaciju podnositeljice zahtjeva, niti o ishodu eventualnog parničnog postupka da ga je ista samostalno pokrenula, međutim ne može zanemariti činjenicu kako se zahtjev podnositeljice temelji na činjenicama koje su drugačije od onih utvrđenih od strane domaćih nadležnih tijela. Sud također ističe kako Ustavni sud nije imao priliku razmotriti ovaj slučaj, s obzirom da nije niti podnesena ustavna tužba. Naime, Zaklada kao organizacija civilnog društva nije ovlaštena podnijeti ustavnu tužbu u ime osoba čije interese zastupa, a sama podnositeljica nije bila stranka u postupku. Sud ne može procijeniti bi li ustavna tužba bila djelotvoran pravni lijek u podnositeljičinom slučaju.

Slijedom navedenoga, parnični postupak koji je pokrenula Zaklada nije omogućio nacionalnim sudovima razmatranje i eventualno sprječavanje navedene povrede Konvencije, niti je navedeni postupak Sudu dao uvid u stajalište nacionalnih sudova u vezi s konkretnim pritužbama podnositeljice zahtjeva. Stoga je Sud odbacio njezin zahtjev kao nedopušten zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava.

KLJUČNE RIJEČI

- *romska manjina*
- *segregacija u obrazovanju*
- *udružna tužba*
- *neiscrpljivanje domaćih pravnih sredstava*
- *diskriminacija*
- *pravo na obrazovanje*

Službeni tekst odluke pogledajte [ovdje](#).

SLOBODA KRETANJA

ČLANAK 2. PROTOKOLA BR. 4.

1. Svatko tko se zakonito nalazi na području neke države ima pravo na slobodu kretanja i slobodni izbor svojega boravišta na tom području.

2. Svatko je slobodan napustiti bilo koju zemlju, uključujući i svoju vlastitu.

3. Ne mogu se postavljati nikakva ograničenja ostvarivanju tih prava, osim ona koja su u skladu sa zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa državne sigurnosti ili javnog reda i mira, za održavanje javnog poretka, radi sprječavanja zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

4. Prava utvrđena u stavku 1. mogu također biti podvrgnuta, u određenim dijelovima područja, ograničenjima utvrđenima u skladu sa zakonom i koja su opravdana zaštitom javnog interesa u demokratskom društvu.

OGRANIČENJE STANOVANJA U ROTERDAMSKOJ ČETVRTI NIJE DOVELO DO POVREDE PRAVA NA SLOBODU IZBORA BORAVIŠTA

GARIB protiv NIZOZEMSKE

*zahtjev br. 43494/09
presuda Velikog vijeća od 6. studenog 2017. godine*

❖ ČINJENICE

Podnositeljica zahtjeva majka je dvoje djece, a jedini izvor prihoda joj je naknada za nezaposlene. Tijekom 2005. godine, podnositeljica se preselila u Rotterdam unajmivši stan u četvrti Tarwewijk koja se nalazi u roterdamskoj metropolskoj zoni, unutar koje dotad nikada nije stanovala. Nakon nekog vremena, vlasnik stana zatražio je od podnositeljice da iseli jer je namjeravao preurediti stan za vlastite potrebe. U zamjenu joj je ponudio sklapanje ugovora o najmu za drugi stan u istoj četvrti, na što je podnositeljica pristala jer je taj stan bio veći i prikladniji za njezino dvoje djece.

U međuvremenu je sukladno Zakonu o mjerama ograničenja međugradskih odnosa, u četvrti Tarwewijk ograničeno naseljavanje zbog visoke stope nezaposlenosti stanovnika te četvrti. Naime, naseliti su se mogle isključivo one osobe koje su imale dozvolu za stanovanje, koju je tijekom svibnja 2007. godine zatražila i podnositeljica. Njezin zahtjev je odbijen uz

obrazloženje da podnositeljica prije nego što se nastanila u Tarwewijku, nije minimalno šest godina živjela u roterdamskoj metropolskoj zoni. Osim toga, podnositeljica nije udovoljavala prihodovnom uvjetu budući da nije ostvarivala prihod od rada koji bi joj usprkos maloprije navedenom kriteriju (o godinama stanovanja) omogućavao da živi u četvrti Tarwewijk.

Podnositeljica je protiv navedene odluke podnijela prigovor koji je odbijen. Potom je podnijela žalbu koju je Regionalni sud odbio uz obrazloženje da mjerodavni Zakon predviđa ograničenje stambenih prava. Cilj takvih ograničenja bio je spriječiti prenapučenost određenih gradskih četvrti u kojima su pretežito živjele osobe lošijeg imovinskog stanja te omogućiti ravnomjerno naseljavanje s obzirom na ekonomski status. Podnositeljica je zatim podnijela žalbu Državnom vijeću koja je odbijena. U rujnu 2010. godine, podnositeljica se preselila u općinu Vlaardingen na jugu Nizozemske gdje trenutno živi.

❖ **PRIGOVORI**

Podnositeljica je prigovarala kako je primjenom Zakona o mjerama ograničenja međugradskih odnosa i ostalog mjerodavnog zakonodavstva, došlo do povrede prava na slobodu izbora boravišta zajamčenu čl. 2. Protokola 4. Konvencije. U presudi² vijeća od 23. veljače 2016. godine Europski sud je utvrdio da nije došlo do povrede podnositeljčinog prava na slobodu izbora boravišta. Na zahtjev podnositeljice, predmet je podnesen velikom vijeću na razmatranje.

❖ **OCJENA SUDA**

Veliko vijeće potvrdilo je utvrđenje vijeća da je u slučaju podnositeljice zahtjeva postojalo „ograničenje“ slobode izbora boravišta. Naime, podnositeljica je nizozemska državljanka koja zakonito prebiva na teritoriju Nizozemske, a odbijena joj je dozvola za stanovanje u stanu koji je odabrala za život sebi i svoje obitelji.

Sud je stoga ocjenjivao je li ovo ograničenje bilo u skladu sa stavkom 4. članka 2. Protokola br. 4 uz Konvenciju kojim se dozvoljava takvo ograničenje na određenim područjima i koje je opravdano javnim interesom.

Utvrдио je da je ograničenje bilo utemeljeno na zakonu koji je bio dostupan podnositeljici, koja je mogla predvidjeti posljedice njegove primjene. Taj zakon bio je nesumnjivo u „javnom interesu“ jer mu je cilj bio suzbijanje osiromašenja gradskih jezgri i povećanje kvalitete života.

² Sažetak presude objavljen je u Pregledu prakse Europskog suda za ljudska prava siječanj – ožujak 2016.

Ocjenjujući jesu li sredstva za postizanje tog cilja bila proporcionalna, Sud je utvrdio da na temelju spornog zakona nitko nije prisiljen napustiti svoje boravište, niti je itko ostao bez boravišta. Zakon se nije odnosio na osobe koje su stanovale u rotterdamskoj metropolskoj zoni dulje od šest godina, neovisno o tome kakva su im bila primanja, već utječe samo na relativno nove stanovnike.

Sud je primijetio da je zakonodavac uključio niz zaštitnih mjera u ovaj akt. Primjerice, nadležna tijela morala su osigurati dovoljan broj raspoloživih stambenih jedinica za one koji ne ispunjavaju uvjete za dobivanje dozvole za stanovanje. Ukoliko to ne osiguraju, odluka o proglašenju zone stavlja se izvan snage. Ujedno, takva odluka bila je ograničena prostorno i vremenski, a mogla je trajati najduže četiri godine u komadu. Nadležni ministar bio je dužan svakih pet godina podnijeti izvješće o provedbi i učincima zakona. Štoviše, postojala je i mogućnost odstupanja od ispunjavanja uvjeta o šestogodišnjem stanovanju u zoni, ukoliko bi striktna primjena te odredbe bila previše tegotna za osobu na koju se odnosi. Konačno, postojala je mogućnost žalbe u upravnom postupku i sudskog nadzora na dvije razine nadležnosti. U takvim okolnostima, Sud je ocijenio da su nadležna tijela na odgovarajući način zaštitila prava i interese osoba u situaciji u kakvoj je bila podnositeljica zahtjeva.

Što se tiče same podnositeljice zahtjeva, Sud je ocijenio da njezin argument da ona ne predstavlja prijetnju javnom redu nije mogao biti odlučujući pri ocjeni postoji li javni interes da joj se ne izda dozvola za stanovanje. Također, nije odlučujuće niti to što je u vrijeme stupanja zakona na snagu već stanovala u navedenoj četvrti. Sud je ponovio kako države ugovornice imaju određenu slobodu procjene u pitanjima stambene politike.

Sud je nadalje primijetio da podnositeljica od 2010. godine stanuje u drugoj četvrti, u stanu koji joj je iznajmilo tijelo za socijalno stambeno zbrinjavanje, te da nije prigovorila da taj stan ne odgovara njezinim potrebama ili da su uvjeti stanovanja lošiji od stana u koji je namjeravala useliti u četvrti Tarwewijk. Štoviše, nakon što je ispunila uvjet od šest godina stanovanja u metropolskoj zoni, nije izrazila želju da se preseli natrag u Tarwewijk.

Sud je utvrdio je da je ograničenje bilo utemeljeno na zakonu koji je bio dostupan podnositeljici, koja je mogla predvidjeti posljedice njegove primjene. Taj zakon bio je nesumnjivo u „javnom interesu“ jer mu je cilj bio suzbijanje osiromašenja gradskih jezgri i povećanje kvalitete života.

KLJUČNE RIJEČI

- *sloboda izbora boravišta*
- *stambena politika*
- *dozvola za stanovanje*
- *ograničenje u javnom interesu*
- *sloboda procjene država članica*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

PRAVO DA SE NE BUDE DVA PUTA SUĐEN ILI KAŽNEN U ISTOJ STVARI

ČLANAK 4. PROTOKOL 7.

1. Nikome se ne može ponovno suditi niti ga se može kazniti u kaznenom postupku iste države za kazneno djelo za koje je već pravomoćno oslobođen ili osuđen u skladu sa zakonom i kaznenim postupkom te države.

2. Odredbe prethodnoga stavka ne sprječavaju ponovno razmatranje slučaja u skladu sa zakonom i kaznenim postupkom dotične države ako postoje dokazi o novim ili novootkrivenim činjenicama, ili ako je u prethodnom postupku došlo do bitnih povreda koje su mogle utjecati na rješenje slučaja.

3. Ovaj se članak ne može derogirati na temelju članka 15. Konvencije.

DVIJE PRESUDE KOJIMA JE PODNOSITELJ ZAHTEVA OSUĐEN UTEMELJENE SU NA RAZLIČITOM ČINJENIČNOM STANJU

RAMDA protiv FRANCUSKE

*zahtjev br. 78477/11
presuda od 19. prosinca 2017.*

❖ ČINJENICE

Godine 2015. u Parizu je počinjeno osam terorističkih napada u koje je bila uključena Naoružana islamska grupa (GIA). Istraga o napadima dovela je do uhićenja više osoba, u konačnici i podnositelja zahtjeva. Podnositelj je bio pripadnik Islamske fronte spasa (FIS), koji je napustio Alžir te se nastanio u Londonu, gdje je navodno bio čelnik GIA-e za Ujedinjeno Kraljevstvo. Podnositelj je uhićen 2005. godine i predan francuskim vlastima.

Presudom Kaznenog suda u Parizu podnositelj je osuđen zbog kaznenog djela terorističkog udruživanja i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 10 godina i doživotno protjerivanje iz Francuske. Žalbeni sud potvrdio je presudu dana 18. prosinca 2006. godine, te detaljno naveo i analizirao sve relevantne činjenice. U obrazloženju je detaljno analizirao čitavu operaciju koju je poduzela GIA-a te istaknuo podnositeljevu ulogu u GIA-i, obrazlažući kako je

podnositelj bio glasnogovornik GIA-e u Europi i njezin glavni propagator izvan Alžira koji je imao stratešku ulogu u organizaciji i njezinoj londonskoj ćeliji.

U kasnijim postupcima pred Porotnim sudom³ (u kojem su svi članovi bili profesionalni suci) podnositelju i drugim okrivljenicima je suđeno za kaznena djela udruživanja radi počinjenja ubojstva, pokušaja ubojstva, uništenje ili oštećenje imovine eksplozivnim napravama što je dovelo do smrti i tjelesnih oštećenja drugih osoba, sve u okviru terorističkog udruženja, a koja kaznena djela su počinjena u tri konkretna teroristička napada u Parizu i to 25. srpnja te 6. i 17. listopada 1995. godine. Podnositelj zahtjeva osuđen je na doživotnu kaznu zatvora.

U žalbenom postupku sud je morao odgovoriti na 63 pitanja o krivnji podnositelja za pojedina kaznena djela koja su mu stavljena na teret, i u kojim pitanjima su precizno navedeni mjesto i vrijeme počinjenja njihovog počinjenja, te imena žrtva i ozljede koje su pretrpjele, kao i nastala materijalna šteta.

Dana 13. listopada 2009. godine Žalbeni porotni sud⁴ je podnositelja proglasio krivim za kaznena djela koja su mu stavljena na teret i osudio ga na doživotnu kaznu zatvora i protjerivanje iz Francuske.

❖ **PRIGOVORI**

Pozivajući se na pravo na pošteno suđenje iz članka 6. Konvencije podnositelj zahtjeva je tvrdio da je obrazloženje presude Žalbenog porotnog suda bilo nedostavno. Pozivajući se na članak 4. Protokola br. 7. uz Konvenciju (*ne bis in idem*) podnositelj zahtjeva je tvrdio da je dva puta kažnjen za isto djelo.

❖ **ODLUKA SUDA**

Članak 6. Konvencije – pravo na pošteno suđenje

U ovom predmetu Porotni sud bio je sastavljen isključivo od profesionalnih sudaca. Sud je naglasio kako profesionalni suci u svojim odlukama moraju pružiti dovoljno jasno obrazloženje svojih odluka. Međutim, dostatnost obrazloženja ovisi o prirodi odluke koju donose i posebnim okolnostima predmeta, što treba procijeniti prema načelima koja su utvrđena u presudi [Taxquet protiv Belgije](#).

³ La cour d'assises

⁴ La cour d'assises d'appel

Sud je najprije utvrdio da su svi okrivljenici, uključujući podnositelja, pravilno informirani o optužbama protiv njih, te da su imali sva jamstva koja im garantira kazneni postupak u Francuskoj.

Nadalje, Sud je ocijenio da je riječ o kompleksnom postupku, s većim brojem okrivljenika i kaznenih djela. Riječ je o tri različita teroristička napada za koje su optužnice bile detaljno obrazložene. Tijekom prvostupanjskog postupka okrivljenici su imali priliku izjasniti se o optužbama, iznijeti svoju obranu te su dobili odgovarajuće obrazloženje o osudi. Što se tiče pitanja na koja je morao odgovoriti Žalbeni sud, Sud je utvrdio da su osim informacija o mjestu i vremenu napada, žrtvama i njihovim ozljedama te o nastaloj šteti, navedena pitanja odnosila na to je li podnositelj djelovao s namjerom, je li poticao druge na počinjenje kaznenih djela, je li pomagao u pripremi izvršenja kaznenih djela i davao upute o načinu izvršenja. Na 61 od 63 pitanja Žalbeni sud je s većinom glasova odgovorio potvrdno. Sam podnositelj nije predlagao nikakve izmjene pitanja, niti je predložio da se postave neka druga pitanja. Sud je ocijenio da je broj i preciznost postavljenih pitanja bio dovoljni temelj na kojem se mogla temeljiti odluka.

Imajući u vidu optužnice za tri različita teroristička napada, rasprave pred prvostupanjskim i žalbenim sudom, kao i detaljna pitanja na koja je odgovorio žalbeni sud, Sud je zaključio kako je podnositelj zahtjeva mogao razumjeti zbog čega je osuđen.

Imajući u vidu optužnice za tri različita teroristička napada, rasprave pred prvostupanjskim i žalbenim sudom, kao i detaljna pitanja na koja je odgovorio žalbeni sud, Sud je zaključio kako je podnositelj zahtjeva mogao razumjeti zbog čega je osuđen.

Ne bis in idem

Sud je ponovio pozivajući se na *presude* [Zolotukhin protiv Rusije](#) i [A. i B. protiv Norveške](#) kako se članak 4. Protokola 7. mora tumačiti na način da zabranjuje novo suđenje ili kažnjavanje na temelju istih činjenica.

U prvom postupku, podnositelj zahtjeva je osuđen za terorističko udruživanje. Kazneni sud u Parizu i Žalbeni sud u Parizu detaljno su obrazložili podnositeljevo sudjelovanje u terorističkoj organizaciji, te činjenice na temelju kojih su utvrdili da je podnositelj vodio agenciju koja je financirala aktivnosti GIA-e u Francuskoj, a potom i činjenice koje su pokazivale da je podnositelj bio glasnogovornik GIA-e, da je organizirao njezine aktivnosti u Europi, da je bio njezin glavni propagator izvan Alžira te voditelj londonske ćelije koja je služila kao centralna točka za regrutiranje novih članova organizacije. Uz to, sudovi su istaknuli kako je podnositelj svjesno imao odlučujuću ulogu u europskoj strukturi GIA-e. Ona je uspostavljena s ciljem svrgavanja režima u Alžiru, a njezina se uloga sastojala u uspostavljanju mreže u Francuskoj i Belgiji te u pružanju potpore alžirskim ilegalnim borcima

Države članice imaju legitimno pravo zauzeti oštar stav prema počiniteljima terorističkih čina. Kaznena djela udruživanja radi počinjenja ubojstva i pokušaja ubojstva predstavljaju povrede temeljnih prava iz članka 2. Konvencije, te države članice trebaju osigurati kazneni progon i kažnjavanje počinitelja takvih djela, imajući pritom u vidu poštivanje njihovih procesnih prava.

u pribavljanju oružja, streljiva i druge opreme, kao i pružanju pomoći ilegalnim borcima koji su pobjegli iz Alžira ili došli izvršiti teroristički napad.

U postupku pred Porotnim sudom podnositelj je optužen i osuđen za umiješanost u kaznena djela koja su počinjena u tri konkretna teroristička napada. Te osude odnosile su se na posebna kriminalna ponašanja koja su bila usmjerena na postizanje određenih ciljeva i koja su ostvarena u obliku tri teroristička napada. U navedenoj presudi detaljno su navedene činjenice i dokazi na kojima se temeljio kazneni progon podnositelja, te su zasebno istaknute činjenice koje se odnose na svaki od tri teroristička napada.

Uspoređujući te dvije presude kojima je podnositelj zahtjeva osuđen, Sud je ocijenio

da su utemeljene na detaljno opisanom i sasvim različitom činjeničnom stanju.

Stoga je Sud zaključio da podnositelj nije dva puta kažnjen za djelo koje proizlazi iz istih činjenica ili činjenica koje su u biti iste.

Zaključno, Sud je ponovio kako države članice imaju legitimno pravo zauzeti oštar stav prema počiniteljima terorističkih čina. Naglasio je kako kaznena djela udruživanja radi počinjenja ubojstva i pokušaja ubojstva zbog kojih je osuđen podnositelj predstavljaju povrede temeljnih prava iz članka 2. Konvencije, te kako države članice trebaju osigurati kazneni progon i kažnjavanje počinitelja takvih djela, imajući pritom u vidu poštivanje njihovih procesnih prava.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na pošteno suđenje*
- *ne bis in idem*
- *teroristički napad*
- *porotni sud*
- *obrazloženje sudskih odluka*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).